

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δον Κάρλος

Φρήντριχ Σίλερ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
κθε
ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
Εκδοτική Ομάδα
www.ntng.gr

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2006-2007

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος
Νίκος Μακραντωνάκης

Αντιπρόεδρος
Σπύρος Παγιατάκης

Μέλη
Ρούλα Αλαβέρα
Ρήγας Αξελός
Τιτίκα Βλαχοπούλου
Θανάσης Μπίντας
Γιάννης Χρυσούλης

Καλλιτεχνική Διεύθυνση
Νικήτας Τσακίρογλου

Αναπληρωτής Διευθυντής
Κωνσταντίνος Οικονόμου

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δον Κάρλος

Φρήντριχ Σίλερ

Θεατρική Περίοδος 2006-2007

Πρώτη παράσταση: Παρασκευή 15 Δεκεμβρίου 2006

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Δον Κάρλος

Φρήντριχ Σίλερ

Μετάφραση: ΜΑΡΛΕΝΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ
Σκηνοθεσία: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ
Σκηνικά-κοστούμια: ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ
Φωτισμοί: ΑΛΕΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Μουσική επιμέλεια: ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΥΡΒΑΝΟΣ
Επιμέλεια κίνησης: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΥΑΝΙΔΗΣ
Βοηθός σκηνοθέτη: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΕΤΣΑΤΩΔΗ
Βοηθός σκηνογράφου: ΟΛΓΑ ΧΑΤΖΗΙΑΚΩΒΟΥ
Οργάνωση παραγωγής: ΣΟΦΙΑ ΕΥΤΥΧΙΑΔΟΥ

Διανομή (με σειρά εμφάνισης):

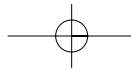
ΝΤΟΜΙΝΓΚΟ, εξομολόγος του βασιλιά
ΔΟΝ ΚΑΡΛΟΣ, διάδοχος του ισπανικού θρόνου
ΡΟΝΤΡΙΓΚΟ, Μαρκήσιος Πόσα
ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΙΣΑΒΕΛΑ
ΜΑΡΚΗΣΙΑ ΜΟΝΤΕΚΑΡ
ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΜΠΟΛΙ
ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΟΛΙΒΑΡΕΣ
ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ, ακόλουθος της Βασίλισσας
ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β', βασιλιάς της Ισπανίας
ΔΟΥΚΑΣ ΤΗΣ ΑΛΜΠΑ, στρατηγός
ΚΟΜΗΣ ΛΕΡΜΑ, αρχιθαλαμηπόλος του βασιλιά
ΚΟΜΗΣ ΚΟΡΝΤΟΥΑ, αρχηγός των δυνάμεων ασφαλείας
ΜΕΔΙΝΑ ΣΙΔΟΝΙΑ, ναύαρχος του στόλου
ΚΟΜΗΣ ΠΑΡΜΑ, ανιψιός του βασιλιά
ΜΕΓΑΣ ΙΕΡΟΕΞΕΤΑΣΤΗΣ

Κώστας Ίτσιος
Μάνος Γαβράς
Αλέκος Συσσοβίτης
Κλειώ Δανάη Οθωναίου
Δέσποινα Σαρόγλου
Λήδα Βεΐκου
Κατερίνα Γιαμαλή
Κωνσταντίνος Μυλώνης
Νικήτας Τσακίρογλου
Βασίλης Σεϊμένης
Γιάννης Σιαμισάρης
Βασίλης Σπυρόπουλος
Χρήστος Παπαστεργίου
Αστέρης Πελτέκης
Θόδωρος Συριώτης

Μοναχοί, Αυλικοί, Στρατιώτες: Σπύρος Αθηναίου, Ιούλιος Τζιάτας

Μεταξύ α' και β' μέρους διάλειμμα 10'.

N. Τσακίρογλου, Μ. Γαβράς

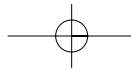
N. Τσακίρογλου, Α. Συσσοβίτης

Κ. Οθωναίου, Λ. Βεΐκου

Ν. Τσακίρογλου, Θ. Συριώτης

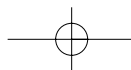

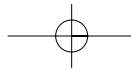

Κ. Οθωναίου, Δ. Σαρόγλου, Ν. Τσακίρογλου, Γ. Σιαμισάρης, Κ. Γιαμαλή, Β. Σεϊμένης, Κ. Ίτσιος, Β. Σπυρόπουλος

Μ. Γαβράς, Β. Σπυρόπουλος, Α. Συσσοβίτης, Λ. Βεϊκου

Μ. Γαβράς, Α. Συσσοβίτης

Μ. Γαβράς, Λ. Βεΐκου

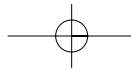
Κ. Μυλώνης, Μ. Γαβράς

Κ. Γιαμαλή, Β. Σεϊμένης, Κ. Οθωναίου, Μ. Γαβράς, Κ. Ίτσιος

Κ. Ίτσιος, Χ. Παπαστεργίου, Β. Σπυρόπουλος, Ν. Τσακίρογλου, Β. Σεϊμένης, Α. Πελτέκης, Γ. Σιαμισιάρης

Κ. Οθωναίου, Ν. Τσακίρογλου

Κ. Οθωναίου, Α. Συσσοβίτης

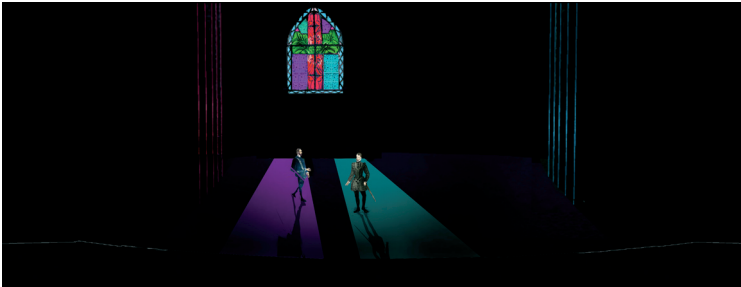
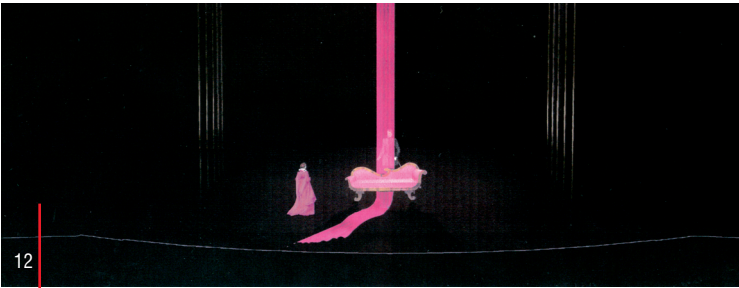
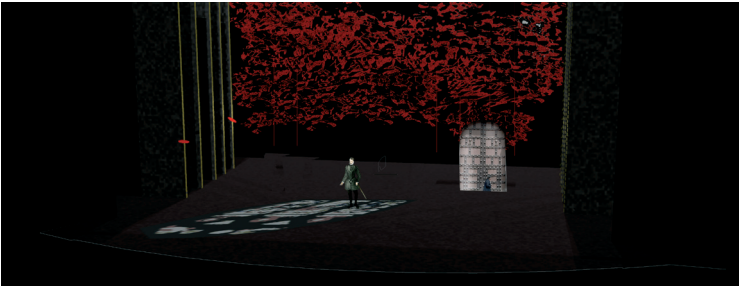

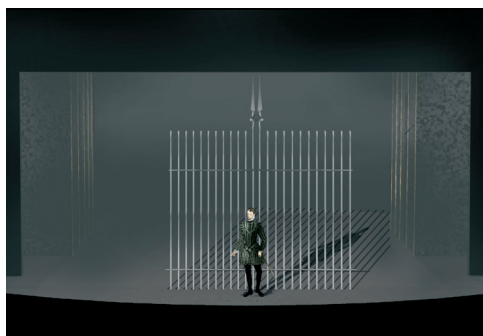
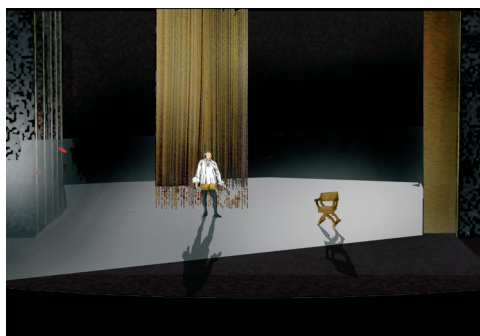
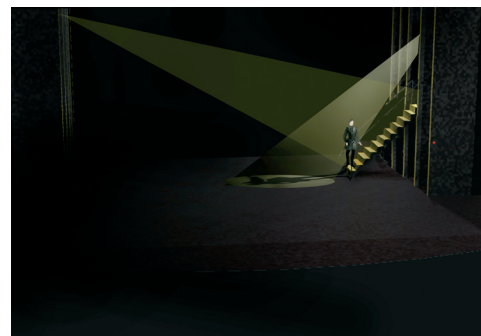
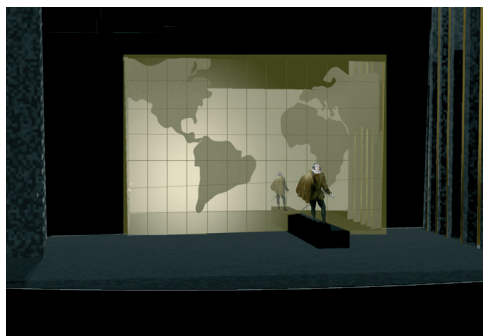
Α. Συσσοβίτης, Μ. Γαβράς, Κ. Οθωναίου

Κ. Γιαμαλή, Β. Σεϊμένης, Κ. Οθωναίου, Ν. Τσακίρογλου, Α. Συσσοβίτης, Γ. Σιαμισάρης, Κ. Ίτσιος

Φρήντριχ Σίλερ (1759-1805)

S.D. Bendiken, Φρήντριχ Σίλερ, 1794

Το άγαλμα Σίλερ-Γκαίτε μπροστά από το Θέατρο της Βαϊμάρης

Ο Γιόχαν Κρίστοφ Φρήντριχ Σίλερ γεννήθηκε στις 10 Νοεμβρίου του 1759 στη μικρή πόλη Μάρμπαχ της Βυρτεμβέργης. Ο πατέρας του Γιόχαν Κάσπαρ Σίλερ, στρατιωτικός γιατρός, υπηρέτησε ως αξιωματικός στην υπηρεσία του Δούκα Carl Eugen. Για τη μητέρα του, Ελίζαμπεθ Δωροθέα Κοντβάις, υπάρχουν λιγοστές μαρτυρίες που συγκλίνουν στο ότι πρέπει να ήταν μια πολύ ευσεβής γυναίκα. Παρά τις επιφυλάξεις των γονέων του και λόγω της επιμονής του Δούκα, ο Σίλερ γίνεται δεκτός το 1773 ως εσωτερικός υπότροφος στη Στρατιωτική Σχολή της Στουτγκάρδης, όπου τελικά θα σπουδάσει ιατρική. Εκεί ο Σίλερ διακρίνεται στις σπουδές του, αλλά βρίσκει το περιβάλλον αυταρχικό· διαβάζει κρυφά λογοτεχνία, ποίηση και φιλοσοφία και ξεκινά τη συγγραφή του πρώτου του θεατρικού έργου *Οι ληστές* (*Die Räuber*). Με την αποφοίτησή του, το 1780, διορίζεται στρατιωτικός γιατρός του συντάγματος που εδρεύει στη Στουτγκάρδη. Τον επόμενο χρόνο ολοκληρώνει και εκδίδει με δικά του έξοδα τους *Ληστές*, έργο που κινεί το ενδιαφέρον του διευθυντή του Θεάτρου του Μάνχαιμ, Wolfgang von Dalberg. Το έργο ανεβαίνει το 1782 στο Θέατρο του Μάνχαιμ με μεγάλη επιτυχία. Λόγω του επαναστατικού του περιεχομένου προκαλεί την αντίδραση του αυταρχικού Δούκα, που, καταλογίζοντας στον Σίλερ παραμέληση των στρατιωτικών του καθηκόντων, του απαγορεύει τη συγγραφή και την έκδοση θεατρικών έργων.

Ο Σίλερ φεύγει από τη Στουτγκάρδη και εγκαθίσταται στο Μάνχαιμ, όπου ζει αυτοεξόριστος, αντιμετωπίζοντας μεγάλες οικονομικές δυσκολίες. Το 1783, ο Dalberg τον διορίζει για την τρέχουσα θεατρική περίοδο δραματογράφου στο Θέατρο του Μάνχαιμ, όπου το 1784 ανεβαίνουν τα έργα του *Φιέσκο* (*Die Verschwörung des Fiesko zu Genua*) και *Έρωτας και ραδιουργία* (*Kabale und Liebe*). Παρόλο που το *Φιέσκο* δεν έτυχε της αναγνώρισης του κοινού και της κριτικής, το *Έρωτας και ραδιουργία* τον καθιέρωσε ως έναν από τους πιο σημαντικούς γερμανούς συγγραφείς της εποχής του. Οι μελετητές κατατάσσουν τα τρία πρώτα έργα του στην περίοδο του κινήματος *Θύελλα και Ορμή* (*Sturm und Drang*), κυρίως επειδή παρουσιάζουν τους παθιασμένους αγώνες των ηρώων που παλεύουν να ανατρέψουν τη διαφθορά και την τυραννία.

Το 1785, ο Σίλερ εγκαθίσταται στη Λειψία ως φιλοξενούμενος του δικαστικού λειτουργού και φιλότεχνου φίλου του Christian Gottfried Körner. Εκεί εκδίδει το λογοτεχνικό περιοδικό *Rheinische Thalia*, καθώς και ορισμένα

ποιήματά του. Από τον Σεπτέμβριο του 1785 έως και το 1787 εγκαθίσταται στη Δρέσδη, όπου και γράφει μερικά από τα γνωστότερα και ωραιότερα ποιήματά του («An die Freude», «Resignation», «Die Götter Griechenlandes» κ.ά.), ενώ παράλληλα δουλεύει εντατικά πάνω στο έργο του *Δον Κάρλος* (*Don Carlos*). Το 1787 πηγαίνει στην Βαϊμάρη, όπου θα ολοκληρώσει τον *Δον Κάρλος*, μετά από τρία χρόνια επίπονης δουλειάς. Ο *Δον Κάρλος* θεωρείται μεταβατικό έργο στη δραματολογία του Σίλερ. Ενώ το θέμα της επανάστασης και της επίμονης έκκλησης για ελευθερία παραπέμπει στον ρομαντισμό των πρώτων του θεατρικών κειμένων, η επεξεργασία των χαρακτήρων, ο εμπλουτισμός του με φιλοσοφικές ιδέες και η χρήση του στίχου τοποθετούν το έργο πολύ κοντά στη μεταγενέστερη δραματολογία του. Στον *Δον Κάρλος* το οικογενειακό δράμα και η πολιτική τραγωδία συνυπάρχουν μαζί με φιλοσοφικές ιδέες, αποκαλύπτοντας τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα της ανθρώπινης ύπαρξης. Το 1788, μετά από ορισμένες αρνητικές κριτικές για τον *Δον Κάρλος*, ο Σίλερ δημοσιεύει στο λογοτεχνικό περιοδικό *Merkur* μια σειρά από επιστολές του (*Briefe Über Don Carlos*), στις οποίες υπερασπίζεται ο ίδιος το έργο του.

Τα επόμενα δέκα χρόνια εγκαταλείπει τη συγγραφή θεατρικών έργων και αφοσιώνεται στην έκδοση ιστορικών και φιλοσοφικών μελετών. Το 1788 γνωρίζει τον Γκαίτε, με τον οποίο θα αναπτύξουν μια φιλία που θα διαρκέσει μέχρι το τέλος της ζωής του. Την ίδια χρονιά διορίζεται καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Ιένας, όπου και θα μείνει μέχρι το 1799. Την περίοδο αυτή μελετά σε βάθος τον ιδεαλιστή γερμανό φιλόσοφο Εμάνουελ Καντ και εκδίδει τα έργα *Ιστορία της πτώσης των Κάτω Χωρών* (*Geschichte des Abfalls der Vereinigten Niederlande von der spanischen Regierung*, 1788), και *Ιστορία του Τριαντακονταετούς πολέμου* (*Geschichte des Dreißigjährigen Kriegs*, 1790), τα κείμενα αισθητικής *Για το υψηλό* (*Über das Erhabene*, 1793), *Για τη χάρη και την αξιοπρέπεια* (*Über Anmut und Wurde*, 1793), *Περί της αισθητικής παιδείας του ανθρώπου* (*Über die Esthetische Erziehung des Menschen*, 1793) και *Περί αφελούς και συναισθηματικής ποίησης* (*Über naïve und sentimentalische Dichtung*, 1793), καθώς και το λογοτεχνικό περιοδικό *Οι ώρες* (*Die Horen*, 1795-98). Το 1790 παντρεύεται την Charlotte von Lengefeld.

Από το 1796 και μετά στρέφεται ξανά προς τη δραματολογία και την ποίηση. Το 1799 ξεκινά η γόνιμη και δημιουργική συνεργασία του με τον Γκαίτε

Θύελλα και Ορμή (Sturm und Drang)

Πρόκειται για κίνημα της γερμανικής λογοτεχνίας του δεύτερου μισού του 18ου αιώνα. Το όνομά του προέρχεται από το ομώνυμο έργο του Klingler, που ανέβηκε το 1776. Η υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και οι ιδέες του Ρουσώ για επιστροφή στη φύση αποτέλεσαν βασικά ερεθίσματα για τους συγγραφείς του κινήματος. Το *Θύελλα και Ορμή* έμεινε στην ιστορία του θεάτρου ως ένα ρεύμα που εναντιώθηκε στον ρασιοναλισμό και τους κανόνες του νεοκλασικισμού του 18ου αιώνα, δίνοντας έμφαση στην υποκειμενικότητα και στα μεγάλα πάθη. Θεωρείται ότι άνοιξε τον δρόμο για τον πειρατισμό των συγγραφέων με νέες ιδέες και φόρμες και διευκόλυνε σημαντικά την πρόσληψη των έργων του Σαίξπηρ (που θεωρήθηκαν εκείνη την εποχή παρόμοια στη δομή και την αντίληψη) στη γερμανική σκηνή. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά έργα του κινήματος είναι: *Goetz von Berlichingen* (1773) του Γκαίτε, *Julius von Tarent* (1776) του Leisewitz, οι *Ληστές* (1782) του Σίλερ κ.ά.

Πηγή: Oscar G. Brockett, *History of the Theatre*, Allyn and Bacon, Boston 1995.

Αν συνέβαινε το εξαιρετικό γεγονός, ο ορθός λόγος να γίνει νομοδότης και να επικρατήσουν ο σεβασμός και η μεταχείριση του ανθρώπου ως αυτοσκοπού, αν ο Νόμος μπορούσε να στηθεί στον θρόνο ως απόλυτος μονάρχης και αν η ελευθερία αποτελούσε το θεμέλιο του πολιτικού οικοδομήματος, τότε θα αποχαιρετούσα για πάντα τις Μούσες, για να αφιερώσω όλη μου τη δραστηριότητα στο ωραιότερο έργο τέχνης, τη μοναρχία της λογικής.

Φρήντριχ Σίλερ

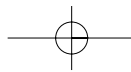
στο Θέατρο της Βαϊμάρης, το οποίο θα αναδειχθεί σε ένα από τα πιο διάσημα και σημαντικά θέατρα στη Γερμανία. Παρά τις περιπέτειες της υγείας του, από το 1799 έως και το 1804 ολοκληρώνει τα λεγόμενα έργα της ωριμότητάς του: *Βάλενσταϊν* (*Wallenstein*, 1799), *Μαρία Στούαρτ* (*Maria Stuart*, 1800), *Η παρθένα της Ορλεάνης* (*Die Jungfrau von Orleans*, 1801), *Η νύφη της Μεσσίνα* (*Die Braut von Messina*, 1803), *Γουλιέλμος Τέλλος* (*Wilhelm Tell*, 1804). Η πολυετής ενασχόλησή του με την ιστορία, τη φιλοσοφία και την αισθητική, καθώς και ο προβληματισμός σχετικά με τον ρόλο της τέχνης και την κατάκτηση της ψυχικής και πνευματικής ελευθερίας του ανθρώπου έχουν εμποτίσει τα θεατρικά κείμενα της περιόδου αυτής. Το 1805, και ενώ είχε ξεκινήσει να γράφει το θεατρικό έργο *Δημήτριος* (*Demetrius*), πεθαίνει στο σπίτι του στη Βαϊμάρη από πνευμονία.

Ο Σίλερ θεωρείται σήμερα μία από τις εμβληματικές μορφές της γερμανικής και παγκόσμιας λογοτεχνίας. Τα θέματα της δικαιοσύνης, της ελευθερίας της συνείδησης, της αρμονίας μεταξύ των αισθήσεων και της λογικής διαπερνούν όλο το έργο του. Μαζί με τον Γκαίτε αποτελούν τα δύο εθνικά είδωλα της κλασικής γερμανικής λογοτεχνίας.

Πηγές:

1. S.D. Martinson (επιμ.), *A Companion to the Works of Friedrich Schiller*, Camden House, New York 2005.
2. Calvin Thomas, *The Life and Works of Friedrich Schiller*, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.gutenberg.us/> (1-12-2006).

Σύνθεση κειμένου: Σοφία Ευτυχιάδου

Ο πολιτικός ποιητής Σίλερ σήμερα της Ελένης Βαροπούλου

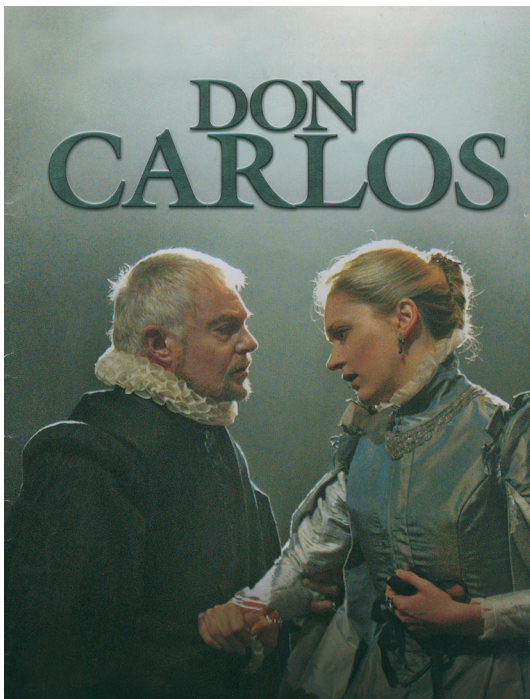
Μια σημερινή προσέγγιση του πολιτικού Σίλερ σημαίνει να δούμε το σιλερικό έργο και τον ποιητή πέρα από το στερεότυπο του δημοφιλούς θιασώτη των ατομικών ελευθεριών και πέρα από την κυρίαρχη εικόνα του ως ανυποχώρητου εχθρού της τυραννίας. Ο Σίλερ αυτός, που τον 19^ο αιώνα προβλήθηκε στις τάξεις των σοσιαλδημοκρατών και χρησιμοποιήθηκε στο εσωτερικό του εργατικού κινήματος, που θριάμβευσε στις σκηνές των θεάτρων από το πρώτο του κιόλας «Σάουσιπλ», τους *Ληστές*, το 1782 στο Μανχάιμ, που αγαπήθηκε από το αστικό κοινό αφού στα δικά του δράματα ιδεών λειτούργησαν άριστα όχι μόνο η κραυγή της ελευθερίας αλλά και η ρητορική ποιότητα της γλώσσας, οι θαυμαστές δραματικές κορυφώσεις, τα θεατρικά εφέ, είναι στις μέρες μας ένας Σίλερ αυτονόητος. Εξίσου αυτονόητος είναι και ο ιδεαλιστής Σίλερ, τον οποίο με αρκετή ευκολία είχε απορρίψει η πολιτικοποιημένη γενιά του '60 αντιμετωπίζοντάς τον σαν έναν «αυλικό ποιητή του γερμανικού Ιδεαλισμού», για να χρησιμοποιήσω μια φράση του Τέοντορ Αντόρνο.

Η αμφιλογία που ενυπάρχει στη δίψα για απόλυτη Ελευθερία και αυτονομία αλλά και οι αντιφάσεις που εμφανίζονται σε κάθε ριζοσπαστική άσκηση των αστικών ελευθεριών του ατόμου συνιστούν το πρίσμα μέσα από το οποίο αξίζει σήμερα να ιδωθεί η σιλερική πολιτική σκέψη. Σε συνδυασμό οπωσδήποτε με την πολιτική Ηθική του Καντ και με το έργο ενός φιλοσόφου, τον οποίο ο Σίλερ μελετούσε σε βάθος. Ο Σίλερ συλλαμβάνει το πώς με την πολιτική πράξη χειραγωγείται ο άλλος, πώς στην πολιτική το άτομο δεν αναγνωρίζεται ως υποκείμενο, αλλά μετατρέπεται σε αντικείμενο, γίνεται δηλαδή μέσο για κάποιο σκοπό. Η κριτική της πολιτικής χειραγωγησης και η θέση του ανθρώπου μέσα στη δομή της πολιτικής είναι για τον Σίλερ του *Δον Κάρλος*, αλλά και των ύστερων δραμάτων, ένα κύριο ζήτημα. Από μια τέτοια αφετηρία μπορούμε να παρακολουθήσουμε την κριτική που ασκείται στην αφηρημένη δικαιοσύνη όπως την ενσαρκώνει η βασίλισσα Ελισάβετ απέναντι στη Μαρία Στούαρτ (*Μαρία Στούαρτ*). Να κατανοήσουμε την προβληματική της ανταρσίας και της επαναστατημένης, τρομοκρατικής δράσης στον *Γουλιέλμο Τέλλο*, την ψευδαίσθηση του πολιτικού ηγέτη που πάει να αλλάξει τον ρου της Ιστορίας (*Βαλενστάιν*), τη δύναμη αλλά και τις αδυναμίες μιας ενθουσιώδους πολιτικής ένταξης όπως την εκφράζει η ευάλωτη Ιωάννα (*Η παρθένος της Ορλεάνης*).

Ο ιστορικός και πολιτικός παρατηρητής Σίλερ, που το 1792 απέκτησε τον τιμητικό τίτλο «Πολίτης της Γαλλίας» αφού, όπως πίστευε ο ποιητής Χάινριχ Χάινε, «έγραψε για τις μεγάλες ιδέες της Επανάστασης», πήρε γρήγορα αποστάσεις από τους Ιακωβίνους και την Τρομοκρατία. Όχι ο πολιτικός Σίλερ των καιρών εκείνων, αλλά ο Σίλερ της θεατρικής παιδείας που πίστευε ότι το θέατρο περισσότερο από το μυθιστόρημα ή το έπος μπορεί να χαράξει την ψυχή, να σφραγίσει το πνεύμα, να διδάξει τον θεατή με τρόπο ζωντανό, ο Σίλερ των στίχων και της πολιτικής ηθικής είναι αυτός που επηρέασε τον Χέλντερλιν, τον Κλάιστ, τον Μπύχνερ. Είναι αυτός που ερέθισε τον Μπρεχτ να γράψει στον 20^ο αιώνα τη *Ζούγκλα των πόλεων* ως μια απόπειρα να διορθώσει ο ίδιος τους σιλερικούς *Ληστές*, αλλά και τον Χάινερ Μίλερ να δώσει μίαν άλλη, σύγχρονη προοπτική στο «δράμα ιδεών».

Ελένη Βαροπούλου, απόσπασμα από το άρθρο «Ο πολιτικός ποιητής Σίλερ σήμερα», εφημ. *Το Βήμα*, 13/03/2005.

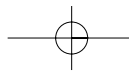
Δον Κάρλος της Lesley Sharpe

Δον Κάρλος, Gielgud Theater, Λονδίνο,
σκηνοθεσία: Michael Grandage, 2005

«Ένα οικογενειακό πορτραίτο ενός βασιλικού οίκου» — με τη φράση αυτή προσπάθησε ο νεαρός δραματουργός Σίλερ να πουλήσει το έργο του *Δον Κάρλος* στον διευθυντή του Θεάτρου του Μάνχαιμ, το 1784. Παρόλο που ο χαρακτηρισμός «οικογενειακό πορτραίτο» παραπέμπει σε κάτι ανώδυνο, η πλοκή του έργου περιέχει ζοφερά στοιχεία: ανεκπλήρωτο και σχεδόν αιμομικτικό πάθος, σεξουαλική ζήλια και ίντριγκα, επανάσταση και φόννοι, όλα μέσα στο αποπνικτικό πρωτόκολλο της αυλής και κάτω από το άγρυπνο βλέμμα των ιδιοτελών και αδίστακτων αυλικών, αλλά και της ισπανικής Ιεράς Εξέτασης. [...] Ο *Δον Κάρλος* του Σίλερ, εκτός από μια οικογενειακή τραγωδία, είναι στην ουσία μια ιστορική τραγωδία που χρησιμοποιεί ως φόντο την Ισπανία του 16^{ου} αιώνα για να αμφισβητήσει την απολυταρχία του 18^{ου} αιώνα.

Αφετηρία για το έργο δεν ήταν τόσο τα ιστορικά γεγονότα της ζωής του Φιλίππου Β' και του γιου του Δον Κάρλος, όσο ένα ρομαντικό μυθιστόρημα του 17^{ου} αιώνα με τον τίτλο *Dom Carlos. Nouvelle Historique* (1672) του Abbé de Saint-Réal, ο οποίος και επινόησε το θέμα του κρυφού ερωτικού πάθους μεταξύ του Δον Κάρλος και της Ισαβέλας. [...] Στην πρώτη φάση της συγγραφής του έργου, ο Σίλερ — επιρρεπής και ο ίδιος εκείνη την εποχή στο θέμα του ανεκπλήρωτου πάθους — ταυτίστηκε σε μεγάλο βαθμό με τον Δον Κάρλος. Όπως και ο ήρωας του έργου του, έτσι και ο ίδιος ένιωθε απομονωμένος. Το πρώτο του έργο, *Οι ληστές*, το οποίο ολοκλήρωσε σε ηλικία μόλις 21 ετών, έκανε την πρεμιέρα του στο Θέατρο του Μάνχαιμ το 1782 και ενθουσίασε το κοινό· ωστόσο, το έργο αυτό προκάλεσε την οργή του Δούκα της Βυρτεμβέργης, που δεν ενέκρινε το δραματικό ύφος και το περιεχόμενό του. Ο Δούκας απαγόρευσε στον Σίλερ να συνεχίσει την ενασχόλησή του με τη δραματουργία και ο συγγραφέας πήρε την τολμηρή απόφαση να αυτοεξοριστεί και να ζήσει από την πένα του. Εκείνη την εποχή, αναγκασμένος να ζει ινκόγκνιτο, απομονωμένος σε ένα φιλικό του σπίτι ώστε να αποφύγει τους κατάσκοπους του Δούκα, ξεκινά να σχεδιάζει τον *Δον Κάρλος*. Δεν ήταν, επομένως, παράξενο που ένας ήρωας σαν τον Δον Κάρλος, ο οποίος αποζητά την αγάπη και τη φιλία, του κέντρισε το ενδιαφέρον. Όπως, επίσης, δεν είναι παράξενο που τα κεντρικά θέματα του έργου, η ελευθερία της συνειδήσης και η ανθρωπινή αξιοπρέπεια, αποτελούν θεμελιώδη ζητήματα του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και σχετίζονται άμεσα με την προσωπική εμπειρία του Σίλερ από το τυραννικό γερμανικό καθεστώς.

Ο Σίλερ, περιγράφοντας το ανολοκλήρωτο τότε έργο του ως «οικογενειακό πορτραίτο», στόχευε στην ουσία να πείσει τον διευθυντή του Θεάτρου του Μάνχαιμ ότι το έργο θα ανταποκρινόταν στα γούστα του κοινού της εποχής, που προτιμούσε τις αισθηματικές τραγωδίες του ιδιωτικού βίου. Κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης εργασίας του πάνω στο κείμενο, ο συγγραφέας μελέτησε σε βάθος την ιστορία της Ισπανίας του 16^{ου} αιώνα· παρόλο που η πλοκή και ορισμένοι από τους βασικούς χαρακτήρες, όπως ο Ροντρίγκο, είναι επινόηση του δραματουργού, ο *Δον Κάρλος* επιχειρεί να παρουσιάσει τους αγώνες για θρησκευτική ελευθερία κατά τον 16^ο αιώνα ως προάγγελο των αγώνων για μία πιο φιλελεύθερη και ανθρώπινη διακυβέρνηση κατά τον 18^ο αιώνα. Για τον Σίλερ, που γράφει το έργο λίγο πριν από το ξέσπασμα της Γαλλικής Επανάστασης, η ελευθερία της συνείδησης αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα. Ο Ροντρίγκο, που υπερασπίζεται με θάρρος τα πιστεύω του μπροστά στον Φίλιππο, αποτελεί βεβαίως αναχρονισμό· είναι ένας άνθρωπος του Διαφωτισμού και οι απόψεις του θυμίζουν εκείνες του Μοντεσκιέ και του Ρουσσώ. Το κοινό καλείται να μοιραστεί την πίστη του Ροντρίγκο ότι η τυραννία και η Ιερά Εξέταση θα νικηθούν και θα ανοίξει ο δρόμος για την ελευθερία και τον σεβασμό του ατόμου. Ωστόσο, ενώ το έργο προσυπογράφει την πίστη στον άνθρωπο, ερευνά ταυτόχρονα και τις αποτυχίες και τα τραγικά διλήμματα της ανθρώπινης φύσης. [...]

Παρόλο που ο Ροντρίγκο ενσαρκώνει το όραμα του έργου για έναν πιο ανθρώπινο κόσμο, ο Φίλιππος είναι ο ήρωας στον οποίο φαίνεται καθαρά το αστείρευτο ταλέντο του Σίλερ να δημιουργεί χαρακτήρες. Ο βασιλιάς θα μπορούσε να είναι ένας ψυχρός εκτελεστής, ένα τέρας, αδίστακτος και εκδικητικός. Ο Σίλερ, όμως, δημιουργεί σιγά-σιγά ρωγμές σε αυτή τη «θωρακισμένη» εικόνα του βασιλιά. Τον φοβούνται και είναι μόνος του. Νιώθει μόνος σε μια αυλή κολάκων και ευάλωτος στους χειρισμούς τους. Είναι ικανός να δείξει μεγαλοψυχία, όπως φαίνεται και από τη συμπεριφορά του στον ηττημένο Μεδίνα Σιδόνια (ο Σίλερ τοποθετεί είκοσι χρόνια πιο πριν την καταστροφή της Ισπανικής Αρμάδας στο έργο, ως σημάδι για τη σταδιακή μείωση της δύναμης της Ισπανίας). Συγκλονίζεται και υποφέρει, όταν ανακαλύπτει ότι μόλις άνοιξε, έστω και λίγο, την καρδιά του σε κάποιον, εκείνος τον πρόδωσε. Και στην προτελευταία σκηνή με τον παγερό Ιεροεξεταστή (μία από τις ωραιότερες σκηνές στη δραματολογία του Σίλερ), τον βλέπουμε να φέρεται σαν τιμωρημένος μαθητής, που πρέπει να πει σωστά το μάθημα: «Άνθρωποι και ψυχές είναι αριθμοί, τίποτα παραπάνω, απλοί αριθμοί». Ακόμη και ο Φίλιππος είναι, τελικά, ένα αγκάθι για την Εκκλησία.

Lesley Sharpe, «Schiller's *Don Carlos*», στο πρόγραμμα της παράστασης *Δον Κάρλος*, στο Gielgud Theatre του Λονδίνου, 2005.

Μετάφραση: Σοφία Ευτυχιάδου

Θεωρώ ότι ενεργώ ελεύθερα, όταν, ανεξάρτητος από κάθε ξένη επίδραση, ακολουθώ απλώς τη βούλησή μου.

Φρήντριχ Σίλερ

Διαφωτισμός είναι η έξοδος του ανθρώπου από την ανωριμότητά του, για την οποία φταίει ο ίδιος. Ανωριμότητα είναι η αδυναμία του ανθρώπου να μεταχειρίζεται τον νου του χωρίς την καθοδήγηση ενός άλλου.

Εμάνουελ Καντ

Ο Σίλερ και η πολιτική στον *Δον Κάρλος* του Oscar Seidlin

Δον Κάρλος, Deutsches Schauspielhaus, Αμβούργο,
σκηνοθεσία: Gustaf Gründgens, 1962

Ήδη από τον 19^ο αιώνα, ορισμένοι διανοούμενοι εξέφρασαν τη λανθασμένη άποψη ότι ο Σίλερ είναι περισσότερο δημαγωγός παρά καλλιτέχνης. Αναμφίβολα υπάρχει ένα επίπεδο, όπου ο Σίλερ και η πολιτική συναντώνται. [...] Με απaráμιλλη θέρμη και αμείωτο πάθος, τα έργα του Σίλερ θέτουν καίριες ερωτήσεις: Ποια είναι η θέση του ανθρώπου στο ζωτικό, αλλά και μοιραίο παιχνίδι της πολιτικής; Ποιος κυριαρχεί σε αυτό το παιχνίδι; [...] Ένας δραματογράφος, όπως ο Σίλερ, που βασανίζεται από τέτοια ερωτήματα δεν μπορεί να είναι ένας δημαγωγός, που εξαπολύει συνθήματα και προμηθεύει με λάβαρα το μεταλλασσόμενο πεδίο μάχης των ιδεολογιών· αντίθετα, πρόκειται για έναν δραματογράφο που, μέσα από αξιοσημείωτες μορφές και δραματικές συνθέσεις, φωτίζει την πολυπλοκότητα και τα παράδοξα της ανθρώπινης ύπαρξης, τις ήττες και τους θριάμβους της. Και αυτό είναι η δουλειά ενός ποιητή, ενός καλλιτέχνη.

Ξεκινώντας από τον *Δον Κάρλος*, ο Σίλερ χρησιμοποίησε ως πλαίσιο στα έργα του κρίσιμες στιγμές στην ιστορία της Δυτικής Ευρώπης: την απόσχιση των Κάτω Χωρών από την Ισπανία (στον *Δον Κάρλος*), τον Τριαντακονταετή Πόλεμο (στην τριλογία του *Βαλενστάιν*), την άνοδο της Βρετανίας σε παγκόσμια δύναμη (στη *Μαρία Στούαρτ*), την απελευθέρωση της Γαλλίας από τον ζυγό της Αγγλίας (στην *Παρθένα της Ορλεάνης*) και τη θεμελίωση της Ελβετικής δημοκρατίας (στον *Γουλιέλμο Τέλλο*). Εντούτοις, δεν έγραψε δραματικά χρονογραφήματα [...], αλλά σκιαγράφησε τη μοιραία εμπλοκή του ανθρώπου στην ιστορία.

Η διαλεκτική σχέση της εξουσίας και της ελευθερίας δράσης, το δίλημμα μεταξύ των ηθικών μας υποχρεώσεων και των αναγκαιοτήτων που μας επιβάλλει η εκάστοτε ιστορική στιγμή, με λίγα λόγια, τα προβλήματα του πολιτικού ανθρώπου αποτελούν βασικά θέματα των έργων του Σίλερ. Μπορεί να χειροκροτούμε με ενθουσιασμό την έκκληση του Μαρκησίου Πόσα για ελευθερία, αλλά αν μείνουμε σε αυτήν, έχουμε χάσει την ανθρώπινη τραγωδία που εκτυλίσσεται στον *Δον Κάρλος*. Διότι η φράση του Μαρκησίου «Κύριε, δώστε μας ελευθερία σκέψης» είναι απλώς ένας σταθμός σε μια σειρά επιχειρημάτων, στα οποία δεν παρουσιάζονται συγκεκριμένες πολιτικές ιδεολογίες ή είδη διακυβέρνησης, αλλά γενικά η λειτουργία και ο στόχος της πολιτικής. Στον λόγο του, ο Μαρκήσιος απαιτεί από τον Βασιλιά: «Δώστε στον άνθρωπο τη χαμένη του ευγένεια». [...] Η έκκληση του Μαρκησίου ορίζει την πολιτική ως ένα πεδίο μέσα στο οποίο ο άνθρωπος, ως ηθικό και πνευματικό ον, μπορεί και πρέπει να ολοκληρωθεί. Σε αυτό το σημείο όμως ο Σίλερ, αυτός ο μεγάλος γνώστης της διαλεκτικής της πολιτικής, ξεκινά μια πιο βαθιά διερεύνηση.

Μέχρι εκείνη τη στιγμή, ο Μαρκήσιος, απρόθυμος να αναλάβει πολιτικές ευθύνες στην αυλή του Φιλίππου, ταξιδεύει σε όλη την αυτοκρατορία και είναι μέντορας και φίλος όλων όσοι μοιράζονται την πολιτική του φιλοσοφία. Πάνω από όλα, αποτελεί την πηγή έμπνευσης για τον διάδοχο του θρόνου, τον Δον Κάρλος, που, καθοδηγούμενος από τις αρχές που πρεσβεύει ο Πόσα, θα εγκαινιάσει έναν νέο κόσμο. Σε αυτό το σημείο, λίγο-πολύ ενάντια στη θέλησή του, ο Πόσα εμπλέκεται στο πεδίο της δράσης. Ο Βασιλιάς, μέσα στην απομόνωση και τη μοναξιά του, περιτριγυρισμένος από τους δούλοπρεπείς αυλικούς του, εντυπωσιάζεται και σαστίζει μόλις γνωρίζει έναν άνθρωπο που μιλά τολμηρά και ελεύθερα, που δεν ζητά χάρες και που απεχθάνεται τα παιχνίδια της εξουσίας. Ξαφνικά, ο Πόσα, ο ιδεαλιστής οραματιστής ενός καλύτερου κόσμου, γίνεται από τη μια στιγμή στην άλλη ο έμπιστος του τυράννου Βασιλιά. Και η ερώτηση του Σίλερ είναι: Τι πρόκειται να κάνει με αυτή τη δύναμη;

Η απάντηση βρίσκεται στην τελική έκβαση του έργου. Ο Μαρκήσιος Πόσα, υπέρμαχος μιας νέας ζωής, που φιλοδοξεί να ξεπηδήσει από τη «γαλήνη του νεκροταφείου», που ήταν η Ισπανία του Βασιλιά Φιλίππου, δολοφονείται. Ο διάδοχος του θρόνου Δον Κάρλος, στον οποίον ο Πόσα έχει εμπνεύσει τα υψηλά ιδανικά για μια προοδευτική και φιλελεύθερη κυβέρνηση, συλλαμβάνεται και παραδίδεται στον δήμιο, ακριβώς τη στιγμή που θα έφευγε για τη Φλάνδρα, για να ηγηθεί της εξέγερσης ενάντια στο τυραννικό ισπανικό καθεστώς. Ο Δούκας Άλμπα, ο πιο στυγνός και αιμοβόρος από τους αυλικούς του βασιλιά, πηγαίνει στη Φλάνδρα με τα στρατεύματά του, για να καταστείλει την εξέγερση. Ο Φίλιππος, που έμοιαζε να ψάχνει για μια ευγενική ανθρώπινη φωνή να τον βοηθήσει και να τον καθοδηγήσει, στο τέλος παραδίδει χωρίς επιφύλαξη τον εαυτό του και τη δύναμή του στο έλεος της Ιεράς Εξέτασης. [...]

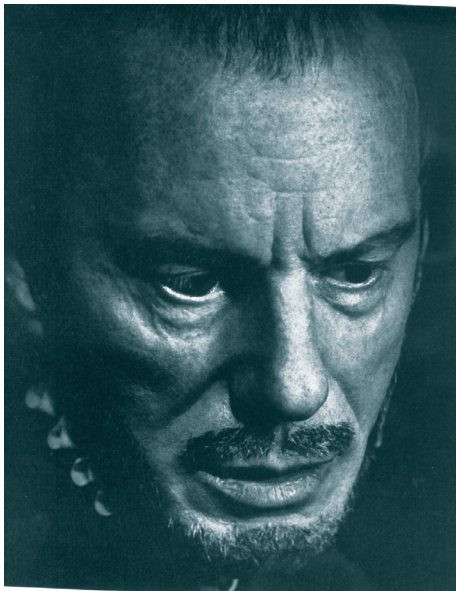
Αυτό που μας παρουσιάζει ο Σίλερ δεν είναι μόνο μια συμπτωματική ιστορική καταστροφή, ένα πεσιμιστικό ταμπλώ από κατεστραμμένα όνειρα και ποδοπατημένες προσδοκίες. Το φοβερό τέλος του έργου σχετίζεται άμεσα με την εμπλοκή του Πόσα στο πολιτικό παιχνίδι, με την ενεργή συμμετοχή του στη μάχη της εξουσίας στην ισπανική αυλή. [...] Το έργο δεν παρουσιάζει μόνο την καταστροφή που επέρχεται, όταν ένα ιδανικό μεταφέρεται από τη σφαίρα της καθαρής σκέψης στην πραγματικότητα. Πιο κρίσιμο, πιο τραγικό είναι το ηθικό αδιέξοδο, ο αμφιλεγόμενος δρόμος τον οποίον αναγκάζεται ο ιδεαλιστής να πάρει για να πραγματοποιήσει το όραμά του. Τίποτα δεν θα μπορούσε να είναι πιο ανιδιοτελές από τη φλόγα που καίει τον Μαρκήσιο Πόσα, τίποτα πιο ευγενές από τις προθέσεις του. Ωστόσο, πόσα ερωτηματικά προκαλούν τα μέσα που χρησιμοποιεί για την πραγματοποίηση των ιδεών του! Ο άνθρωπος που διακήρυσσε τη διασφάλιση της ολότητας και της ευγένειας του ατόμου ως τον ίδιο τον προορισμό της πολιτικής, φορά, από τη στιγμή που μπαίνει στον χώρο της πολιτικής, μια αδιαπέραστη μάσκα· κάθε του ενέργεια είναι υπολογισμένη, ώστε να κρύβει τα πραγματικά του κίνητρα. Η φιλία του με τον Βασιλιά, ο οποίος τον επέλεξε ως έμπιστό του, επειδή είδε σε αυτόν ειλικρίνεια και ανιδιοτέλεια, δεν είναι τίποτα άλλο από ένα τέχνασμα, μια προδοσία για να προωθήσει τους επαναστατικούς σκοπούς του. Και αυτό που φαίνεται σε όλους τους ήρωες του έργου (συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου του Δον Κάρλος), σαν προδοσία απέναντι στον Δον Κάρλος δεν είναι τίποτα άλλο από ένα τέχνασμα του Πόσα, για να σώσει τον αγαπημένο του φίλο από θανάσιμο κίνδυνο. Προδοσία με τον μανδύα της φιλίας, φιλία με τον μανδύα της προδοσίας —τι ενοχλητική χαραυγή ενός νέου κόσμου, που παλεύει για την ελευθερία της σκέψης, η οποία αποτελεί εντέλει το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου στον εαυτό του! [...]

Ο Δον Κάρλος, θρηνώντας τον φίλο και μέντορά του, είναι πεπεισμένος ότι ο Πόσα έχει πεθάνει για να τον σώσει, προσβάλλοντας ταυτόχρονα και τον Βασιλιά, που προσπάθησε να κερδίσει την καρδιά και την υπο-

στήριξη του Μαρκήσιου. Ο Δον Κάρλος δηλώνει στον Βασιλιά Φίλιππο: «Ξέρεις γιατί πέθανε; Για μένα! Ήταν δικός μου απ' την αρχή. Νόμιζες ότι μπορούσες να τον ελέγξεις. Μα εσύ ήσουν το θύμα της δικής του γοητείας. [...] Πίστεψες στ' αλήθεια πως ήσουν άξιος της φιλίας του;».

Μήπως όμως ο Φίλιππος είναι πιο κοντά στην αλήθεια, όταν δίνει μια τελείως διαφορετική απάντηση στο ερώτημα: γιατί πέθανε ο Πόσα; «Όχι! Δεν το πιστεύω, δεν το δέχομαι! Όχι για τον γιο μου. Για όλους τό 'κανε. Για την ανθρωπότητα!»

Αν όμως αυτή είναι η σωστή απάντηση, τότε ο Πόσα δεν αγάπησε τον πρίγκιπα επειδή ήταν ο Δον Κάρλος, αγάπησε τον Δον Κάρλος επειδή ήταν ο διάδοχος, που υπό τη διακυβέρνησή του θα ερχόταν η νέα εποχή. Αλλά, πού πήγε η ευγένεια του ανθρώπου, αν ο άνθρωπος, ο στενός φίλος υποβιβάζεται σε όργανο, ένα όργανο που θα πρέπει να υπηρετήσει τον ευγενέστερο σκοπό, αλλά όργανο εντέλει; Και φτάνουμε στην πιο κρίσιμη ερώτηση που θέτει ο Σίλερ: ο ιδεαλιστής που παλεύει τόσο γενναία και παθιασμένα για την ανθρωπότητα, δεν είναι ο ίδιος μια ανθρώπινη αποτυχία; [...]

Δον Κάρλος, Deutsches Schauspielhaus,
Αμβούργο, σκηνοθεσία: Gustaf Gründgens, 1962

Η θέση του ανθρώπου στο σταυροδρόμι του ηθικού νόμου και της αμείλικτης δύναμης της αναγκαιότητας, το τραγικό δίλημμα, που προκύπτει από την αναπόφευκτη αλληλεπίδραση της συναισθηματικής ζωής και των απαιτήσεων που συνεπάγεται η υπεύθυνη δράση (και το οποίο, βέβαια, δεν έχει καμία σχέση με εύκολες και αφελείς δηλώσεις περί ηθικής συμπεριφοράς) αποτελούν τη βάση του προβληματισμού του Σίλερ στον *Δον Κάρλος*.

Oscar Seidlin, «Schiller: Poet of Politics»,
στο *A Schiller Symposium: In Observance of the Bicentenary of Schiller's Birth*, University of Texas, Department of Germanic Languages, 1960,
σσ. 31-48, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
http://www.bookrags.com/criticism/friedrich-schiller-crit_4/ (20-11-2006).

Απόδοση-σύντμηση κειμένου: Σοφία Ευτυχιάδου

Ο Σίλερ για τον Δον Κάρλος

Τελευταία αναρωτηθήκατε, διαβάζοντας τον Δον Κάρλος, αν πράγματι τα πάθη μιας φιλίας μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο της τραγωδίας όσο και τα πάθη του έρωτα, θεωρώντας ότι αυτό είναι το θέμα του έργου. Η απάντησή μου, ότι αυτό είναι ένα θέμα με το οποίο έχω αποφασίσει να ασχοληθώ στο μέλλον, σας απογοήτευσε. Αραγε πιστέψατε κι εσείς, αγαπητέ φίλε, όπως άλλωστε κι οι περισσότεροι από τους αναγνώστες μου, ότι σκοπός μου ήταν να προβάλω τη σχέση ανάμεσα στον Κάρλος και τον μαρκήσιο Πόσα; [...]

Ένας χαρακτήρας, όπως ο Πόσα, έπρεπε να βρει τρόπο να εκφράσει την ισχυρή προσωπικότητά του, που διακατέχεται από δυνατά αισθήματα, όπως φαίνεται και στο έργο. Μια τέτοια πηγή ισχυρής θέλησης από κάπου θα έπρεπε να ξεκινήσει για να καταλάβει ολόκληρη την ανθρωπότητα. Αυτό το δημιουργικό και ανήσυχο πνεύμα δεν ήταν δυνατόν να μην βρει τον τρόπο να διοχετεύσει τη δύναμή του. Και τι καλύτερη πρόκληση και ευκαιρία συνάμα, από τον ευαίσθητο, τρυφερό αλλά και γεμάτο δίψα για ζωή και δράση, και έτοιμο να δεχθεί βοήθεια κι επιρροή πρίγκιπα. Η σοβαρότητα, η δύναμη και η διεκδικητικότητα ενός τέτοιου χαρακτήρα είχε προφανώς διαφανεί από τότε [σ.τ.μ. από τα πρώτα εφηβικά του χρόνια]. Τώρα πια, ο Πόσα είναι ψύχραιμος και ήδη πιο ώριμος· η καρδιά του έχει μεστώσει και τα αισθήματά του έχουν αποκτήσει εύρος· δεν είναι δυνατόν να συγκινηθεί από στόχους μηδαιμόνους και μεμονωμένους· τώρα πια η συνείδησή του μπορεί να αφιερωθεί μόνο στον ύψιστο αγώνα. [...]

Ο Κάρλος ανοίγει την αγκαλιά του στον φίλο· εκείνος όμως, ο κοσμοπολίτης, γονατίζει μπροστά στον άρχοντα. Το νόημα της ελευθερίας από τη μια πλευρά, αλλά και της ευγενικής καταγωγής από την άλλη, είχε προφανώς ωριμάσει στην ψυχή του πολύ νωρίτερα από ό,τι τα αισθήματά του για τον Κάρλος. [...] Η συνέχεια, ωστόσο, προβλέπεται διαφορετική: οι φίλοι θα αποχωριστούν και όλα θα αλλάξουν. Ο Κάρλος θα πάει στην αυλή του πατέρα του, ενώ ο Πόσα θα γυρίσει τον κόσμο ολόκληρο. Ο πρώτος, έχοντας εθιστεί στα υψηλά ιδανικά των νεανικών του χρόνων, αδυνατεί να βρει στον κύκλο του βασιλιά πατέρα του κάτι που να ικανοποιεί το μυαλό και την καρδιά του· όλα του φαίνονται κενά νοήματος και στείρα. Περιτριγυρισμένος από τις ανούσιες συναναστροφές των αυλικών, μέσα στη μοναξιά του, στρέφεται στις τρυφερές μνήμες του παρελθόντος. Κρατώντας ζωντανές τις αναμνήσεις, νιώθει την έλλειψη των υψηλών ιδεών περισσότερο τώρα· και τα όνειρά του ακόμη τον αφήνουν πάντα ανικανοποίητο. Έτσι βυθίζεται σιγά-σιγά στην ονειροπόληση και την απραξία άκαρπων στοχασμών. [...] Συνεσταλμένο, εξαντλημένο, κλεισμένο στον εαυτό του και άπρακτο, απογοητευμένο από μάταιους αγώνες, χωρίς εσώτερες παρορμήσεις, χωρίς πίστη στον εαυτό του -έτσι τον βρίσκει ο πρώτος έρωτας. [...] Σ' αυτή την κατάσταση θα τον βρει και ο φίλος που επιστρέφει.

Φρήντριχ Σίλερ, *Επιστολές για τον Δον Κάρλος* (*Briefe Über Don Carlos*),
Επιστολή 3^η (απόσπασμα), διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.wissen-im-netz.info/literatur/schiller> (15-11-2006)

Μετάφραση: Αμαλία Κοντογιάννη

Κράτος και τρομοκρατία στον *Δον Κάρλος* του Rolf-Peter Janz

Οι ήρωες του *Δον Κάρλος* του Σίλερ είναι εκπρόσωποι και ταυτόχρονα θύματα ενός πολιτικού συστήματος που τους διαβρώνει, μιας κρατικής τρομοκρατίας που δεν αφήνει περιθώρια σε εκδηλώσεις ανθρωπιάς. [...] Με πρόσχημα την ενίσχυση της εξουσίας του Βασιλιά, οι θρησκευτικές και στρατιωτικές αρχές αυτού του κράτους θέλουν να ξέρουν τι σκέφτονται και τι αισθάνονται οι πολίτες, ώστε να τους ελέγχουν καλύτερα.

Κίνητρο του Σίλερ σε αυτό το έργο είναι να ερευνήσει εξονυχιστικά τον άνθρωπο. Το ιστορικό φόντο του έργου είναι αυτό που δίνει στον δραματουργό τη δυνατότητα να ικανοποιήσει αυτή την αχαλίνωτη «ανθρωπολογική» του περιέργεια. Τι συμβαίνει στους ανθρώπους, όταν αντιμετωπίζουν ακραίες καταστάσεις; Τι σκέφτεται και τι αισθάνεται κάποιος σαν τον Δον Κάρλος, που συναντά τον πατέρα του για πρώτη φορά σε ηλικία έξι ετών και τον βλέπει να διατάζει θανατικές ποινές ή που του επιτρέπεται να δει τη μητριά του Ισαβέλα, μόνον με την επίβλεψη του δεσμοφύλακά της; [...]

Δον Κάρλος, West End Theatre, Νέα Υόρκη, σκηνοθεσία: David Kennedy, 2004

Ο Άλμπα και ο Ντομίνγκο παρουσιάζονται ως φιλόδοξοι αυλικόι που έχουν εξουσία και κάνουν τα πάντα για να τη διατηρήσουν, δήθεν για το καλό της μοναρχίας. Στην πραγματικότητα, βέβαια, επιθυμούν να διασφαλίσουν την επιρροή τους στο παλάτι, μάταια όμως. Είναι «δημιουργήματα» της αυλής, υπηρετούν τον Βασιλιά όσο αυτός τους έχει ανάγκη. Με λίγα λόγια, είναι όργανα της Ιεράς Εξέτασης και του στρατού, εξουσίες στις οποίες στηρίζεται το δεσποτικό καθεστώς του Φιλίππου. [...]

Ο Σίλερ, ως ιστορικός που ήταν, γνώριζε πολύ καλά ότι οι υπηρεσίες ασφαλείας που δημιουργούνται και ελέγχονται από τον στρατό και την Εκκλησία για τους σκοπούς της Ιεράς Εξέτασης, μπορούν να αποκτήσουν δική τους οντότητα και δύναμη, απειλώντας να γίνουν κράτος εν κράτει. Η επίγνωση αυτής της δυνατότητας αποτελεί τη βάση του έργου του Σίλερ.

Στη μορφή του Φιλίππου, ο Σίλερ επινοεί έναν δεσπότη που επιβλέπει και εξουσιάζει όχι μόνο την αυλή του, τους υποτελείς του και τις κτήσεις του, αλλά και την οικογένειά του. Το καθεστώς του ανάγει τον τρόπο σε «τέχνη» διακυβέρνησης του κράτους («το όπλο που βάζει στα χέρια μου ο θεός είναι ο τρόμος»), καθώς και σε μέσο ελέγχου της οικογένειάς του. Ωστόσο, ο μεγάλος δραματουργός Σίλερ γνώριζε ότι αυτός ο ήρωας δεν θα μπορούσε να είναι μονοδιάστατος. Ο τρομακτικός μονάρχης Φίλιππος έχει και ανθρώπινα χαρακτηριστικά και αδυναμίες: είναι μόνος του, ζηλεύει, υποφέρει, κλαίει. [...] Ο λόγος που ο Φίλιππος εντυπωσιάζεται από τον Μαρκήσιο Πόσα είναι γιατί ο τελευταίος, ένας κοσμοπολίτης με ανήκουστες ιδέες, δεν περιμένει – σε αντίθεση με τον Άλμπα και τον Ντομίνγκο – να κερδίσει τίποτα από τη γνωριμία του με τον Βασιλιά. Ο Φίλιππος φαίνεται

ότι απομακρύνεται από το πρότυπο του απόλυτου μονάρχη, όταν αφήνει τον Πόσα να του μιλά για τα ιδανικά της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και ελευθερίας.

Ωστόσο, όταν ο Φίλιππος μαθαίνει για το σχέδιο του Πόσα να απελευθερώσει τις Κάτω Χώρες, το έλεός του φτάνει στα όριά του. Αισθάνεται την προσβολή από την περιφρόνηση του Πόσα, που παρουσιάζεται ηθικά ανώτερος από τον ίδιο· όσο κι αν τον αγάπησε, πιστεύει ότι ο θάνατος του Πόσα είναι δικαιολογημένος. Βέβαια, είναι αξιοσημείωτο ότι στο σημείο που ο πολιτικός αντίπαλος έχει εξολοθρευτεί και ο Δον Κάρλος έχει πέσει στα γόνατα δίπλα στο πτώμα του Πόσα, ο Φίλιππος καταρρέει. Σταδιακά, γίνεται σαφές ότι ο Βασιλιάς που ελέγχει όλα τα μέσα επιβολής, δεν μπορεί να ελέγξει τη φύση του, το ίδιο του το σώμα.

Αυτή η εξέλιξη προετοιμάζει την προτελευταία σκηνή. Ο Μέγας Ιεροεξεταστής μιλά στον Φίλιππο σαν σε ανυπάκουο μαθητή, διδάσκοντάς του ότι η εξουσία του κράτους είναι η Εκκλησία. Μετανοώντας, ο Φίλιππος δέχεται τις ευθύνες του και στο τέλος παραδίδει τον γιο του στα χέρια της Ιεράς Εξέτασης. Την εφιαλτική εικόνα του Βασιλιά διαδέχεται μια πολύ πιο εφιαλτική, αυτή του Μέγα Ιεροεξεταστή.

Rolf-Peter Janz, «Great Emotions-Great Criminals? Schiller's *Don Carlos*», στο S.D. Martinson (επιμ.), *A Companion to the Works of Friedrich Schiller*, Camden House, New York 2005, σσ. 138-142.

Μετάφραση: Σοφία Ευτυχιάδου

Όσο η ανώτερη αρχή που διέπει τη διακυβέρνηση των λαών απορρέει από τον άμετρο εγωισμό, και όσο οι πολίτες περιορίζουν τις βθέψεις τους μόνο στην υλική καλοπέραση, φοβούμαι ότι η πολιτική Αναγέννηση, που νομίζαμε ότι βρίσκεται πολύ κοντά μας, θα παραμείνει ένα ωραίο φιλοσοφικό όνειρο.

Φρήντριχ Σίλερ

Δον Κάρλος,, West End Theatre, Νέα Υόρκη, σκηνοθεσία: David Kennedy, 2004

Η ισπανική Ιερά Εξέταση

Auto de fe

Η φράση *auto de fe* αναφέρεται στην τελετή της δημόσιας μετάνοιας των καταδικασμένων από την Ισπανική και την Πορτογαλική Ιερά Εξέταση αιρετικών. Η τελετή θεωρούνταν ότι συμβόλιζε την επιστροφή στην Καθολική Εκκλησία ή την τιμωρία των αμετανόητων αιρετικών. Στα μεσαιωνικά ισπανικά *auto de fe* σημαίνει «πράξη πίστης». Η φράση συναντάται και με την πορτογαλική γραφή της: *auto da fe*. Συνήθως, οι *autos de fe* περιλάμβαναν: παρακοθύθιση της Καθολικής λειτουργίας, προσευχή, δημόσια πομπή των καταδικασμένων και αναγγελία των ποινών. Οι ποινές ξεκινούσαν από εξορία, κατάσχεση περιουσίας, φυλάκιση και έφταναν μέχρι σε μαστίγωμα και κάψιμο στην πυρά. Υπήρχαν και περιπτώσεις που μπορούσε να δοθεί απαλλαγή από τις κατηγορίες, αλλὰ αυτές ήταν ελάχιστες. Οι τελετές λάμβαναν χώρα σε ιδιωτικό (*auto particular*) ή σε δημόσιο χώρο (*auto publico* ή *auto general*), και διαρκούσαν πολλές ώρες έως και ολόκληρη μέρα. Με τον καιρό κατέληξαν να αποτελούν ένα μπαρόκ θέαμα, σχεδιασμένο έτσι ώστε να προκαλεί το δέος του κοινού. Η πρώτη ισπανική *auto de fe* πραγματοποιήθηκε στη Σεβίλη, το 1481.

Πηγές:

1. http://en.wikipedia.org/wiki/Spanish_Inquisition.
2. Edward Peters, *Inquisition*, University of California Press, Berkeley 1989.

Η ισπανική Ιερά Εξέταση ήταν ένας θεσμός που γεννήθηκε έπειτα από πολιτική πρωτοβουλία και τελούσε, τουλάχιστον στην αρχή, υπό τον έλεγχο του ισπανικού Στέμματος. Η Ισαβέλα της Καστίλης και ο Φερδινάνδος της Αραγωνίας – οι «Καθολικοί Βασιλείς», όπως έμειναν γνωστοί – έχοντας ανακαταλάβει την Ισπανία από τους Άραβες και ενώνοντας για πρώτη φορά τα πριγκιπάτα της χώρας υπό την εξουσία ενός και μόνο Στέμματος, είχαν να αντιμετωπίσουν νέες κοινωνικές και πολιτισμικές προκλήσεις στο πολυεθνικό και πολυθρησκευτικό βασίλειό τους, όπου Καθολικοί Ίβηρες, Μουσουλμάνοι και Εβραίοι έπρεπε να συνυπάρξουν. Για την Ισαβέλα και τον Φερδινάνδο, που επεδίωκαν να οικοδομήσουν ένα ενιαίο και ισχυρό κράτος, οι θρησκευτικές και κοινωνικές διαφορές των υπηκόων τους υπονόμευαν τη σταθερότητα και την ασφάλεια του βασιλείου. Έτσι, το Στέμμα απευθύνθηκε στην Αγία Έδρα και εξασφάλισε τελικά το 1478 την παπική βούλα που ενέκρινε τη σύσταση της Ιεράς Εξέτασης, μιας θρησκευτικής-δικαστικής αρχής ειδικά για την Ισπανία, υπό την αιγίδα, όμως, και την εποπτεία της Μοναρχίας.

Παρότι στη χώρα επί αιώνες συνυπήρχαν –συνήθως ειρηνικά– διάφορες θρησκευτικές και εθνικές ομάδες, η καχυποψία και η βία δεν έλειπαν και κύριο στόχο είχαν τη μουσουλμανική και την ακμάζουσα εβραϊκή κοινότητα. Οι πιέσεις εναντίον τους εντάθηκαν κατά τον 14^ο και 15^ο αιώνα και οδήγησαν σε ένα κύμα μαζικού εκχριστιανισμού των αλλοθρήσκων, ενέργειες που κορυφώθηκαν με τα βασιλικά διατάγματα του 1492 που προέβλεπαν την εκδίωξη των Εβραίων (μαζί με την κατάσχεση ενός μέρους της περιουσίας τους), που δεν ασπάζονταν τον Χριστιανισμό. Έτσι, δημιουργήθηκε μια μεγάλη κοινότητα *Κονβέρσος* ή «Νέων Χριστιανών», όπως ονομάστηκαν οι Εβραίοι που δέχονταν να βαπτιστούν, γεγονός όμως που ενέτεινε το θρησκευτικό πρόβλημα και το μίσος εναντίον τους, αφού υπήρχε κλίμα καχυποψίας σχετικά με την ειλικρίνεια της θρησκευτικής μεταστροφής τους. Τη διασφάλιση της καθαρότητας της Πίστης στην Ισπανία ανέλαβε η Ιερά Εξέταση.

Βασική αρμοδιότητά της ήταν η πάταξη των αιρέσεων, κυρίως του Προτεσταντισμού κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα, και η επιβολή της ηθικής, ιδιαίτερα στις τάξεις του κλήρου. Πολεμούσε, επίσης, τη μαγεία και τη βλασφημία, εγκλήματα που δίνονταν με ζήλο σε πολλά μέρη της Ευρώπης κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα, ενώ δίκαιζε και περιπτώσεις προσβολής της Εκκλησίας και της Ιεράς Εξέτασης (π.χ. διγαμία, σοδομία κ.ά.). Επικεντρωνόταν, κατά κύριο λόγο, στην αναζήτηση κρυπτομουσουλμάνων και κρυπτοϊουδαίων, αφού στην Ισπανία ποτέ δεν εμφανίστηκε μια σημαντική μειονότητα Προτεσταντών που έπρεπε να καταπολεμηθεί.

Ιδιαίτερα κατά τον 15^ο αιώνα, η Ιερά Εξέταση υπήρξε ένας από τους πιο δημοφιλείς και αποτελεσματικούς θεσμούς στην Ισπανία και κατάφερε να εμπνέει φόβο κυρίως χάρη στη μυστικότητα που περιέβαλλε τους χειρισμούς της. Όσοι συλλαμβάνονταν απαγορευόταν να επικοινωνούν με τον έξω κόσμο και ήταν σαν να είχαν προσωρινά εξαφανιστεί. Το γεγονός ότι τα ονόματα των πληροφοριοδοτών και των κατηγορών δεν αποκαλύπτονταν έκανε την κατάρριψη του κατηγορητηρίου ακόμα πιο δύσκολη και, πραγματικά, σπάνια μπορούσε κανείς να αθωωθεί (συνήθως διακοπτόταν η δίκη του επ' αόριστον). Στόχος μιας δίκης ήταν η επιστροφή του κατηγορούμενου στον δρόμο της ορθής πίστης και η επανασύνδεσή του με την Εκκλησία, κάτι που συνέβαινε στην πλειονότητα των περιπτώσεων και επικυρωνόταν με μια τελετή γνωστή ως *auto de fe*. Σχεδόν πάντα, επίσης, δημεύονταν και ένα μέρος ή ολόκληρη η περιουσία του, καθώς ο ίδιος ο κατηγορούμενος όφειλε να καλύψει τα έξοδα της δίκης, της κράτησης, ακόμα και της εκτέλεσης της ποινής του. Αυτό συνέβαινε επειδή η Ιερά Εξέταση δεν είχε πόρους χρηματοδότησης της λειτουργίας της πέρα από το δικαίωμα που της είχε παραχωρηθεί να δημεύει περιουσίες, γεγονός

Ο καλύτερος τρόπος για να διαπιστώσει κανείς ποιο είναι το ιδεώδες του ανθρώπου για το ωραίο είναι να ψάξει να βρει πώς αυτός ικανοποιεί το ένστικτό του για παιχνίδι. Το γεγονός ότι οι αρχαίοι Έλληνες τέρπονταν παρακολουθώντας στην Ολυμπία τους αναίμακτους αγώνες δύναμης, δρόμου, πάλης ή τον ανώτερου επιπέδου συναγωνισμό ταλέντων, ενώ, αντίθετα, στην περίπτωση του ρωμαϊκού λαού, αναψυχή αποτελούσε η επιθανάτια αγωνία του ηττημένου ξιφομάχου ή του λίβυου αντιπάλου του, είναι δεδομένα που μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε γιατί πρέπει να αναζητήσουμε τις ιδεώδεις μορφές της Αφροδίτης, της Ήρας ή του Απόλλωνα στην Ελλάδα κι όχι στη Ρώμη.

Φρήντριχ Σίλερ

που ίσως εξηγεί και την προτίμηση του Ιεροδικείου να ελέγχει συχνότερα ισχυρούς και πλούσιους υπόπτους, παρά άτομα από κατώτερες κοινωνικές τάξεις.

Η ισπανική Ιερά Εξέταση έδρασε από το 1478 ως το 1834, οπότε και καταργήθηκε επισήμως, με εντονότερη δράση τα πρώτα εκατό χρόνια. Ο αριθμός των ανθρώπων που καταδικάστηκαν ή εκτελέστηκαν είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, αλλά οι Ιστορικοί του 20^{ου} αιώνα συμφωνούν ότι στην πραγματικότητα ήταν πολύ μικρότερος από εκείνον που πιστευόταν, όπως και ότι πολλά από τα βασανιστήρια που η παράδοση επί αιώνες απέδιδε στην Ιερά Εξέταση δεν εφαρμόζονταν. Υπολογίζεται, ωστόσο, ότι συνολικά πάνω από 3.000 άνθρωποι κήθηκαν και πολλοί περισσότεροι καταδικάστηκαν σε κάθε είδους ποινή. Πέρα, όμως, από το κόστος σε ανθρώπινες ζωές, η Ιερά Εξέταση έδρασε διαβρωτικά στην ισπανική κοινωνία και κουλτούρα, περιορίζοντας πολλές ελευθερίες και προωθώντας εθνοκεντρικές αξίες, προσανατολισμένες με βάση την κοινωνική τάξη και εχθρικές προς τη διανόηση, ενώ αμαύρωσε τη φήμη της χώρας και στιγμάτισε την Ιστορία της για αιώνες.

Πηγές:

1. Stanley G. Payne, *A History of Spain and Portugal*, τόμος 1, University of Wisconsin Press, 1973, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο <http://libro.uca.edu/title.htm> (20/11/2006).
2. Edward Peters, *Inquisition*, University of California Press, Berkley 1989.
3. http://en.wikipedia.org/wiki/Spanish_Inquisition (20/11/2006).

Σύνθεση κειμένου: Κατερίνα Πετσατώδη

Francisco Goya, *Λιτανεία*, περ. 1816

Francisco Goya, *Η Ιερά Εξέταση δικάζει*, περ. 1816

Τα ιστορικά πρόσωπα

Κάρολος Ε' (1500-1558)

Πρίγκιπας του οίκου των Αψβούργων, Αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και βασιλιάς της Ισπανίας (ως Κάρολος Α'), από τις λαμπρότερες προσωπικότητες της νεότερης ευρωπαϊκής Ιστορίας. Μορφώθηκε από ουμανιστές δασκάλους στις Κάτω Χώρες όπου γεννήθηκε (Γάνδη) και κυβέρνησε το μεγαλύτερο σύνολο εδαφών στην Ευρώπη από την εποχή του Καρλομάγνου, 700 χρόνια νωρίτερα. Από νωρίς (1543) εμπιστεύτηκε τη διακυβέρνηση της Ισπανίας και των κτήσεων στην Αμερική στον γιο του, Φίλιππο, ενώ το 1556 παραιτήθηκε οριστικά. Άφησε τη Γερμανία στον αδερφό του Φερδινάνδο και όλο το υπόλοιπο μέρος της τεράστιας αυτοκρατορίας του στον Φίλιππο, ενώ και ο ίδιος αποσύρθηκε στο παλάτι της Γιούστε, όπου και πέθανε.

Φερνάντο Άλβαρεθ ντε Τολέδο (1507-1582)

Τρίτος Δούκας της Άλμπα. Γόνος επιφανούς οικογένειας, από νωρίς αφιερώθηκε στη στρατιωτική σταδιοδρομία. Σύμβουλος του Καρόλου Ε' και στη συνέχεια του Φιλίππου Β', ο οποίος τον συμβουλευόταν για όλες τις υποθέσεις. Ηγήθηκε των ισπανικών στρατευμάτων σε πολυάριθμες αποστολές με επιτυχία. Το 1567 διορίστηκε διοικητής των Κάτω Χωρών, όπου εφάρμοσε μια σκληρή και καταπιεστική πολιτική, χωρίς η κατάσταση στις εξεγερμένες επαρχίες να βελτιωθεί στο ελάχιστο. Παρά την αποτυχία του, παρέμεινε στην υπηρεσία του Φιλίππου μέχρι τον θάνατό του, με τελευταία ενέργειά του το 1580, την εισβολή στην Πορτογαλία, όπου και πέθανε δύο χρόνια αργότερα.

Φίλιππος Β' (1527-1598)

Πρίγκιπας του οίκου των Αψβούργων, Βασιλιάς της Ισπανίας και κύριος πολυάριθμων άλλων τίτλων και εδαφών, κυβέρνησε ένα από τα μεγαλύτερα και ισχυρότερα βασίλεια της Ιστορίας, όπου «ο ήλιος ποτέ δεν έδυε». Πρόκειται για έναν από τους σημαντικότερους αλλά και πλέον αμφιλεγόμενους βασιλείς της Ισπανίας, υπό τη διακυβέρνηση του οποίου η χώρα γνώρισε στιγμές δόξας, ακμής και ευμάρειας, αλλά και μερικές από τις δυσκολότερες στην ιστορία της, όπως οι εξεγέρσεις στις Κάτω Χώρες και η καταστροφή της Ανίκητης Αρμάδας από τον αγγλικό στόλο. Λάτρης των τεχνών και των γραμμάτων, βαθύτατα θρησκευόμενος και ένθερμος υπερασπιστής του Καθολικισμού, ο Φίλιππος ήταν ένας «γραφειοκράτης» βασιλιάς· κυβέρνησε με πυγμή, αλλά και με επιφυλακτικότητα και προσοχή, γεγονός που του χάρισε το προσωνύμιο «Συνετός». Στην προσωπική του ζωή φαίνεται ότι ήταν μοναχικός και συγκρατημένος, αν και για την οικογένειά του έδειχνε ενδιαφέρον και έτρεφε μεγάλη στοργή. Παντρεύτηκε τέσσερις φορές, καθώς οι σύζυγοί του δεν έζησαν πολύ. Τον διαδέχθηκε ο μοναδικός γιος που του απέμεινε (από τον τελευταίο του γάμο), ο Φίλιππος Γ'.

Tiziano, Φερνάντο Αλβάρεθ ντε Τολέδο, πρώτο μισό του 16ου αι.

Alonso Sanchez Coello, Φίλιππος Β', περ. 1573

Alonso Sanchez Coello,
Δον Κάρλος, περ. 1556

Γουλιέλμος της Οράγγης (1533-1584)

Επονομαζόμενος «ο Σιωπηλός», τοποτηρητής της Ολλανδίας και στη συνέχεια ηγέτης της αντίστασης εναντίον της Ισπανίας. Μετά τον θάνατο του Καρόλου Ε', ήρθε σε σύγκρουση με το Στέμμα με αφορμή τον περιορισμό των δικαιωμάτων των ολλανδών ευγενών και την εγκαθίδρυση της Ιεράς Εξέτασης στις Κάτω Χώρες. Ο Φίλιππος τον επικήρυξε και ο Γουλιέλμος απάντησε εκδίδοντας την Απολογία του, με την οποία εξαπέλυε απεχθείς κατηγορίες εναντίον του ισπανού βασιλιά, δημιουργώντας έτσι τη βάση για τον λεγόμενο ισπανικό «μαύρο μύθο» (την αμαύρωση του ονόματος του Φιλίππου και ολόκληρης της χώρας για αιώνες). Δολοφονήθηκε το 1584 στο σπίτι του στο Ντελφτ από έναν Γάλλο φανατικό Καθολικό.

Άννα ντε Μεντόθα υ ντε λα Θέρδα (1540-1592)

Κόρη πανίσχυρης οικογένειας της αριστοκρατίας, το 1552 παντρεύτηκε τον πρίγκιπα του Έμπολι (Ρουί Γκόμεθ ντε Σίλβα) σε ηλικία μόλις 12 ετών. Συνδέθηκε με στενή φιλία με τη βασίλισσα Ισαβέλα, ενώ ο σύζυγός της ήταν ένας από τους πιο σημαντικούς συμβούλους του Φιλίππου. Μετά τον θάνατο του Ρουί Γκόμεθ κλείστηκε για λίγο καιρό σε μοναστήρι, γρήγορα όμως επέστρεψε στη Μαδρίτη, καθώς δεν μπορούσε να συμμορφωθεί με τους κανόνες της μοναστικής ζωής. Γυναίκα φιλόδοξη και με διασυνδέσεις στην Αυλή, λέγεται – μάλλον αβάσιμα – ότι για ένα διάστημα υπήρξε ερωμένη του Φιλίππου. Το 1578 το όνομά της ενεπλάκη σε μια σκοτεινή υπόθεση δολοφονίας και με απόφαση του Φιλίππου φυλακίστηκε ως τον θάνατό της.

Δον Κάρλος (1545-1568)

Ινφάντε της Ισπανίας, γιος του Φιλίππου Β' και της πρώτης του συζύγου, της Πορτογαλίδας εξαδέλφης του Μαρίας, η οποία πέθανε λίγες μόλις μέρες μετά τη γέννα. Εξαιτίας των αλλεπάλληλων ενδογαμιών στην οικογένειά του, παρουσίαζε σωματικές παραμορφώσεις και πνευματικές διαταραχές. Έμαθε να διαβάσει και να γράφει πολύ αργά και με δυσκολία, ενώ περιβόητος ήταν ο βίαιος χαρακτήρας του (λέγεται ότι είχε φτάσει στο σημείο να πετάξει από το παράθυρο έναν υπηρέτη που του αντιμίλησε ή ότι ανάγκασε έναν υποδηματοποιό να φάει τις μπότες που του είχε παραγγείλει, επειδή του ήταν πολύ στενές...). Ο Φίλιππος, ωστόσο, δεν αντιμετώπιζε με περιφρόνηση τον γιο του· αντιθέτως, προσπάθησε να τον συμπεριλάβει στα πολιτικά του σχέδια και γι' αυτό υπήρχαν σκέψεις να γίνει κυβερνήτης των Κάτω Χωρών. Η κατάσταση του Κάρλος, όμως, διαρκώς επιδεινωνόταν, ενώ υπήρχαν και υποψίες ότι συνωμοτούσε εναντίον του Φιλίππου και έτσι τον Ιανουάριο του 1568 ο Βασιλιάς αναγκάστηκε να τον φυλακίσει. Έξι μήνες αργότερα ο Δον Κάρλος πέθανε έγκλειστος.

Αλεσσάντρο Φαρνέζε (ή Αλεχάντρο Φαρνέσιο, 1545-1592)

Δούκας της Πάρμα. Γιος του Δούκα Οκταβίου και της Μαργαρίτας της Πάρμα και ανιψιός του Φιλίππου Β'. Διακρίθηκε στη Ναυμαχία της Ναυπάκτου και στη συνέχεια εστάλη με τα ισπανικά στρατεύματα στις Κάτω Χώρες. Το 1578 διορίστηκε κυβερνήτης των Κάτω Χωρών και ανακατέλαβε πολλές από τις εξεγερμένες πόλεις. Σε όλη του τη σταδιοδρομία επέδειξε μοναδικές ικανότητες τόσο ως στρατιωτικός όσο και ως διπλωμάτης.

Ισαβέλα (Ελισάβετ) Βαλουά (1546-1568)

Γαλλίδα Πριγκίπισσα, κόρη του Ερρίκου Β' της Γαλλίας και της Αικατερίνης των Μεδίκων. Με τη συνθήκη του Κατώ-Καμπρεζί (1559) αποφασίστηκε αρχικά να παντρευτεί τον Δον Κάρλος, για να σφραγιστεί η ειρήνη ανάμεσα στη Γαλλία και την Ισπανία. Τελικά, σε ηλικία 14 ετών έγινε σύζυγος του κατά δεκαοχτώ χρόνια μεγαλύτερού της Φιλίππου, με τον οποίο απέκτησαν δύο κόρες. Φαίνεται ότι ανάμεσα στο βασιλικό ζεύγος αναπτύχθηκε μια τρυφερή σχέση, που κράτησε όμως λίγο· φιλάσθενη φύση, που βρέθηκε αρκετές φορές κοντά στον θάνατο, η Ισαβέλα πέθανε τελικά στη γέννα, σε ηλικία 23 ετών, λίγους μόλις μήνες μετά τον θάνατο του Δον Κάρλος.

Αλόνσο Πέρεθ ντε Γκουθμάν (1550-1615)

Έβδομος Δούκας της Μεδίνα-Σιδόνια, Ισπανός αριστοκράτης και στρατιωτικός. Παντρεύτηκε μία από τις κόρες της πριγκίπισσας Έμπολι. Το 1588 ο Φίλιππος Β' τον όρισε αρχηγό της Αρμάδας εναντίον του αγγλικού στόλου, μολονότι ο ίδιος ο Δούκας επέμενε –δικαίως– ότι ήταν άπειρος και καθόλου ικανός να φέρει σε πέρας την αποστολή. Το 1596 απέτυχε, επίσης, να υπερασπιστεί το λιμάνι του Κάντιθ από τον αγγλοολλανδικό στόλο, αλλά παρά τις αποτυχίες του, διατήρησε τον τίτλο του «Ναυάρχου του Ωκεανού» μέχρι τον θάνατό του.

Alonso Sanchez Coello,
Πριγκίπισσα Ισαβέλα των Βαλουά,
περ. 1560

Πηγές:

1. Geoffrey Parker, *Felipe II*, Alianza Editorial, Madrid 1984
2. <http://www.elmundo.es/magazine/num124/textos/prota.html>
3. <http://es.wikipedia.org>
4. <http://www.artehistoria.com/historia/personajes/5669.htm>
5. <http://www.nachoes.com/princesa/protagonistas.html>

Σύνθεση κειμένων: Κατερίνα Πετσατώδη

Ο Δον Κάρλος στην Ελληνική σκηνή

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

1905

Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος

Διανομή:

Ε. Φύρατ (Φίλιππος Β', Βασιλεύς της Ισπανίας), Μ. Κοτοπούλη (Ελισάβετ Βαλόα, σύζυγός του), Λ. Λούης (Δον Κάρλος, διάδοχος), Λ. Φιλιππίδου (Κλάρα Ευγενία, βασιλόπαις), Α. Περίδου (Δούκισσα Ολιβάρες, μεγάλη κυρία της αυλής), Λ. Δράκου (Μαρκησία Μονδεκάρ, Κυρία της Βασίλισσας), Α. Φραγκοπούλου (Πριγκίπισσα Έβολι, Κυρία της Βασίλισσας), Μ. Φιλιππίδου (Κόμησσα Φουέντες), Ν. Μέγκουλας (Μαρκήσιος Πόζας, ιππότης της Μελίτης), Α. Περίδης (Δουξ Άλβας), Ν. Ροζάν (Κόμης Λέρμας, αρχηγός της σωματοφυλακής), Κ. Τερζάκης (Δουξ Φέριας), Π. Σούλας (Δον Ραϋμόνδος Ταζίς, διευθυντής των ταχυδρομείων), Γ. Τασσόγλου (Δομίγγος, πνευματικός της Βασίλισσας), Φ. Κοτοπούλη (Αυλόπαις), Κ. Μουστάκας (Δον Λουδοβίκος Μερκάδος, Ιατρός της Βασίλισσας), Ι. Βαλέττας (Αξιωματικός της Σωματοφυλακής).

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θεατρική περίοδος: 1934-1935

Πρώτη παράσταση: 28 Νοεμβρίου 1934

Μετάφραση: Βασίλης Ρώτας

Σκηνοθεσία: Φώτος Πολίτης, Δημήτρης Ροντήρης

Σκηνογραφία: Κλεόβουλος Κλώνης

Ενδυμασίες: Αντώνης Φωκάς

Διανομή:

Μιχαήλ Ιακωβίδης (Δομίγγος), Νίκος Δενδραμής (Δον Κάρλος), Αλέξης Μινωτής (Μαρκήσιος Πόζας), Ελένη Παπαδάκη (Βασίλισσα), Κατίνα Παξινού (Πριγκίπισσα Έβολι), Καίτη Ασπρέα (Μαρκησία Μονδεκάρ), Νέλλη Μαρσέλλου-Γλυκοφρύδη (Δούκισσα Ολιβάρεθ), Γεώργιος Γληνός (Φίλιππος Β'), Νικόλαος Ροζάν (Δούκας Άλβας), Τζαβάλας Καρούσος (Κόμης Λέρμας), Θάλεια Καλλιγά (Παιδόπουλο), Σπύρος Ολύμπιος (Ο ηγούμενος), Α. Μαυροειδή (Παιδόπουλο), Ιωάννης Αυλωνίτης (Μεδίνα Σιδόνια), Στ. Τριάντης (Πρίγκηψ Πάρμας), Θάνος Κωτσόπουλος (Δούκας Φέρια), Γιώργος Παπαγιαννίδης (Ένας άρχοντας), Ιούλιος Καστοριάδης (Άλλος άρχοντας), Φρίξος Θεοφανίδης (Άλλος άρχοντας), Η. Καμπύσης (Αξιωματικός), Ρένα Ροζάν (Κόμησσα Φουέντες), Μαρούλα Ρώτα - Ρ. Δεκουλάκου (Ινφάντη), Χρήστος Φαρμάκης (Ραϋμόνδος Τάξις), Ευθύμιος Ηλιάδης (Λουδοβίκος Μερκάδος), Θεόδωρος Αρώνης (Μέγας Ιεροκρίτης).

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΥΛΑΙΑ

Πρώτη παράσταση: 5 Δεκεμβρίου 1945

Θέατρο Κοτοπούλη - Ρεξ

Μετάφραση: Βασίλης Ρώτας

Σκηνοθεσία: Τάκης Μουζενίδης

Διανομή:

Μάνος Κατράκης, Βάσω Μεταξά

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θεατρική περίοδος: 1975-1976

Πρώτη παράσταση: 30 Οκτωβρίου 1975

Μετάφραση: Βασίλης Ρώτας

Σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός

Σκηνογραφίες: Κλεόβουλος Κλώνης

Ενδυμασίες: Ιωάννα Παπαντωνίου

Μουσική επιμέλεια: Στέφανος Βασιλειάδης

Βοηθός σκηνοθέτη: Στέλιος Παπαδάκης

Διανομή:

Άγγελος Γιαννούλης (Δομίνγος, εξομολόγος του Βασιλιά), Χρήστος Πάρλας (Δον Κάρλος, ο Ινφάντης), Στέλιος Βόκοβιτς (Μαρκήσιος Πόζα), Ελένη Χατζηαργύρη (Ελισάβετ Βαλουά, Βασίλισσα της Ισπανίας), Νόρα Κατσέλη (Πριγκίπισσα Έμπολι), Θεανώ Ιωαννίδου (Δούκισσα Ολιβάρεθ), Δήμητρα Βολωνίνη, Έλλη Κωνσταντίνου, Τζέσου Παπουτσή, Νίνα Σγουρίδου, Φλώρα Κωστοπούλου, Αντιγόνη Κουκούλη (Αρχόντισσες), Νίκος Τζόγιας (Φίλιππος Β'), Χρυσούλα Καριώρη (Μαρκησία Μοντεκάρ), Γκίκας Μπινιάρης (Δούκας Άλμπα), Θόδωρος Μορίδης (Κόμης Λέρμα), Θάνος Δαδινόπουλος (Πρίγκηπας της Πάρμας), Γεώργιος Γεωργίου (Δούκας Μέδινα Σιδονία), Νίκος Δενδρινός (Δον Ραϋμόνδος Τάξις), Σταύρος Ρωμανός (Κόμης Κόρντοβα), Θεόδωρος Δημητρίεφ (Δούκας Φέρια), Λούσκα Αβαγιαννού, Βάνα Μπλαζουδάκη, Πένυ Παπουτσή, Ελένη Ντομπρόβιτς (Παιδόπουλα), Μαρίνα Πεφάνη (Κόμισσα Φουέντες), Ελένη Τζάνου (Ινφάντη Κλάρα-Ευγενία), Χάρης Παναγιώτου (1ος Αυλικός), Ναπολέων Ροδίτης (2ος Αυλικός), Κώστας Τύμβιος (3ος Αυλικός), Γιάννης Λιακάκος (4ος Αυλικός), Νίκος Παπακωνσταντίνου (Ο Μέγας Ιεροεξεταστής).

Πηγές:

1. Κέντρο Έρευνας και Μελέτης του Ελληνικού Θεάτρου (Θεατρικό Μουσείο) [παραστάσεις Βασιλικού και Εθνικού Θεάτρου]
2. Αρχείο Τάκη Μουζενίδη & Μάνος Κατράκης: *Στη ζωή, στη σκηνή και στην οθόνη*, Σύγχρονη εποχή 2004 [Παράσταση Θεατρικού Καλλιτεχνικού Οργανισμού Αυλαία]

Δον Κάρλος, Εθνικό Θέατρο 1975

βιογραφικά σημειώματα

ΑΛΕΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

(φωτιστής)

Σπουδές: Ηλεκτρονικά και κινηματογράφο. Από το 1984 εργάζεται ως **διευθυντής φωτογραφίας** στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση, σε ταινίες μεγάλου και μικρού μήκους, τηλεοπτικές σειρές, εκπομπές, ντοκιμαντέρ. Από το 1990 εργάζεται και στο θέατρο ως σχεδιαστής φωτισμών. Έχει συνεργαστεί σε 140 θεατρικές παραγωγές σε παραστάσεις που δόθηκαν σε θέατρα της Αθήνας και σε φεστιβάλ θεάτρου στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και σε παραγωγές του Εθνικού θεάτρου, του Κ.Θ.Β.Ε. και διαφόρων ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ.. Ανάμεσα σε άλλους, **έχει συνεργαστεί με τους σκηνοθέτες** Μ. Βολανάκη, Μ. Κουγιουμτζή, Μ. Λυμπεροπούλου, Γ. Λαζάνη, Τ. Μπαντή, Ρ. Πατεράκη, Κ. Τσιάνο, Στ. Λιβαθινό, Ν. Μαστοράκη, Κ. Αρβανιτάκη, Α. Καραγιανοπούλου, Θ. Αμπαζή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

(σκηνοθέτης)

Σπουδές: Ωδείο Αθηνών (φλάουτο). Δραματική Σχολή Εθνικού Θεάτρου. Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών. New York University (κινηματογράφος). University of California (σκηνοθεσία θεάτρου). **Σκηνοθεσίες:** Πάνω από τριάντα στις Η.Π.Α.. Στην Ελλάδα: *Το τέλος του οίκου των Άσερ*, *Ολόκληρος ο Σαίξπηρ σε μία ώρα*, *Αρκαδία*, *Cabaret*, *Η κατάρτα της Ίρμα Βεπ*, *Ήταν όλοι τους παιδιά μου*, *Σεσουάρ για δολοφόνους*, *Από 'δω και πέρα*, *Ο καβαλάρης του χιονιού*, *Ένα καινούργιο κόκκινο*, *Proof*, *Ιστορίες αιδού*, *Πώς έμαθα να οδηγώ*, *Η ψευδαίσθηση*, *Αχαρνής*, *Hysteria*, *Υπηρέτης δύο αφεντάδων*, *Μοιραίο προαίσθημα*, *Αμερικάνικος*

βούβαλος, *Βαβυλωνία*. **Διδάσκει** σκηνοθεσία στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και **διευθύνει** τη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών.

ΛΗΔΑ ΒΕΪΚΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Θέατρο των Αλλαγών. Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Από το 2000 παρακολουθεί μαθήματα χορού (κλασικού & σύγχρονου). Στο **θέατρο** έχει συνεργαστεί με τον: Θ. Θεολόγη στην παράσταση *Ξανά μαζί* στα θέατρα Κ. Βασιλάκου και Εγνατία, με την Ο. Ξενοπούλου στην παράσταση *Βιασμός* (Σοφί) στο Κέντρο Λόγου και Τέχνης 104 και με τον Κ. Κωνσταντόπουλο στην παράσταση *Σε στενό οικογενειακό κύκλο* (Έλσα) στο θέατρο Μεταξουργείο. Στον **κινηματογράφο** έχει πάρει μέρος στις ταινίες: *Νύφες* του Π. Βούλγαρη και *Πατρίδα είναι η παιδική ηλικία* του Α. Παπαηλιού. Στην **τηλεόραση** στις σειρές: *Μωβ-Ροζ* και *Ελλάς το μεγαλείο σου*.

ΜΑΝΟΣ ΓΑΒΡΑΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Μεταπτυχιακές σπουδές στη Νέα Υόρκη (Stella Adler Conservatory of Acting, HB Studio, New School University). **Θέατρο:** *Εκάβη*, *Αχαρνής*, *Βολπόνε*, *Λυσιστράτη*, *Ο ήχος του όπλου*, *Ερωφίλη*, *Strange Lands*, *Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ*, *Μοιραίο προαίσθημα*, *Καριέρα*, *έρωτας και σούσι* (Ελλάδα), *The Plagues for our Time*, *Timeworm* (Νέα Υόρκη). **Κινηματογράφος:** *Το φτερό της μύγας* του Χ. Σιοπαχά, *Ο παππούς και η γιαγιά* του Β. Μαδεράκη, *La Direction*

(στη Γαλλία), *The Pestilence, The Big Apple, Fire, C.C.B. South, The Narthex* (στην Αμερική).

Τηλεόραση: *Τμήμα ηθών, Θα βρεις τον δάσκαλο σου, Χαμένα γράμματα, Περικυρομένη του Μενάνδρου* (Θέατρο της Δευτέρας), *Απαγορευμένη αγάπη, Miss Νταίζη, Δέκατη εντολή, Ιστορίες του αστυνόμου Μπέκα, Νόμος και τάξη. Διδάσκει* υποκριτική στις σχολές 'Ιασμος, Κεντρική Σκηνή και στο studio του Θεάτρου των Αλλαγών, ενώ στη Νέα Υόρκη διδάσκει σε επαγγελματίες ηθοποιούς.

ΜΑΡΛΕΝΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

(μεταφράστρια)

Σπουδές: Dunottar School for Girls, Reigate, Surrey, GCE Αγγλική λογοτεχνία. **Μετάφρασε** μυθιστορήματα και διηγήματα των Gr. Green, D. Lessing, V. Woolf, J. Updike, E. Hemingway, H. Hesse, F. Kafka, A. Dorfman κ.ά., καθώς και δοκίμια των G. Orwell, A. Huxley, D.H. Lawrence, R. W. Emerson, A. Toynbee, P. Neruda και τα θεατρικά δοκίμια του A. Miller. Επίσης θεατρικά έργα, από τα αγγλικά των: E. Albee, A. Bennett, E. Bond, M. Buffini, N. Coward, B. C. Davis, C. Churchill, A. Dorfman, M. Frayn, T. Frisby, A. Fugard, J. Goldman, A. R. Gurney, R. Harwood, H. Ibsen, L. Kessler, M. Vargas Llosa, D. Mamet, K. Mellor, A. Miller, Y. Mishima, P. Nichols, H. Pinter, St. Poliakoff, B. Pomerance, J. B. Priestley, W. Russel, P. Shaffer, W. Shawn, S. Shepard, A. Strindberg, A. Wesker, T. Williams, καθώς και από τα γαλλικά των: J. Anouilh, J. Cocteau, F. Crommelynck, Y. Jamiaque, F. Marceau, Y. Reja, E. Schmitt. **Συνεργάστηκε** με το Εθνικό Θέατρο, το Κ.Θ.Β.Ε., τον Θ.Ο.Κ. και το ελεύθερο θέατρο και (μεταξύ άλλων) **με τους σκηνοθέτες:** A. Αντύπα, M. Βολανάκη, A. Βουτσινά, E. Γαβριηλίδη, N. Κοντούρη, Z. Ντασέν κ.ά..

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΙΑΜΑΛΗ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Αγγλική Φιλολογία στο Α.Π.Θ.. **Συνεργάστηκε με το** Κ.Θ.Β.Ε., τη Θεατρική Διαδρομή, τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Καλαμάτας, Πάτρας και Βόλου, την Εθνική Λυρική Σκηνή, το Θέατρο της Άνοιξης και το Εθνικό Θέατρο, με τους **σκηνοθέτες:** A. Βουτσινά, Γ. Μιχαηλίδη, Κ. Αποστόλου, Ν. Χαραλάμπους, Φ. Μπουντούρογλου, Δ. Πανταζή, Κ. Νταλιάνη, Ε. Βασιλικιώτη, Ν. Αρμάο, Θ. Εσπίριτου, Α. Στάικο, Γ. Κακλέα, Κ. Φέρρη, Κ. Τσιάνο, Θ. Μουμουλίδη, Γ. Μαργαρίτη, Π. Μιχαηλίδη, Γ. Καλαϊτζή, Π. Ζηβανό, A. Rethly, Γ. Ιορδανίδη, Σ. Χατζάκη. Συμμετείχε σε συναυλίες και σε δισκογραφικές δουλειές **των συνθετών:** Μ. Θεοδωράκη, Μ. Χατζιδάκη, Γ. Σπανού, Γ. Μαρκόπουλου, Τ. Καρακατσάνη, Η. Ανδριοπούλου, Π. Ανδριτσάκη, Δ. Παπαδημητρίου, Γ. Ανδρέου, Κ. Ζευγαδέλη, Η. Λιούγκου, Σ. Αρσένη, Κ. Βόμβολου, Γ. Χριστιανάκη.

ΚΩΣΤΑΣ ΙΤΣΙΟΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε. (πρώτοι αποφοιτήσαντες). **Συνεργάστηκε με το** Κ.Θ.Β.Ε. (*Πέρσες, Εκάβη, Η τρελή του Σαγιώ, Όρνιθες, Νεφέλες, Η τύχη της Μαρούλας, Ιβάνοφ, Ευτυχώς τρελάθηκα* κ.ά.), τους θιάσους Ν. Κούρκουλου (*Ψηλά από τη γέφυρα*), Λ. Λαζόπουλου (*Λυσιστράτη, Τι είδε ο Γιαπωνέζος*) και Α. Βουγιουκλάκη (*Το γλυκό πουλί της νιότης*) και με τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ρόδου (*Ρωμαίος και Ιουλιέτα*), Ρούμελης (*Επικίνδυνο παιχνίδι, Ο πειρασμός*) και Βέροιας (*Μανδραγόρας, Φωνάζει ο κλέφτης*). Παράλληλα με το θέατρο, ασχολείται με τον **κινηματογράφο** και την **τηλεόραση** ως ηθοποιός και σκηνοθέτης. Οι μικρού μήκους ταινίες του *Χωρίς συμμετοχή, Πυρηνικά μπορεί κι έτσι, Κάτι ζεύγη νεοελληνικά*, παίχθηκαν

στα Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και Δράμας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΥΑΝΙΔΗΣ

(επιμέλεια κίνησης)

Σπουδές: Νομική Σχολή Α.Π.Θ.. Παιδαγωγικό Χορογραφικό Ινστιτούτο (Παρίσι). Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης (Αθήνα). **Μελέτησε** αναγεννησιακούς και μπαρόκ χορούς με τις Α. Guedy, F. Lancelot (Παρίσι) και J. Shutton (Νέα Υόρκη). Το 1987-90 χόρεψε ως solist με το Ballet de l' Ile de France (Παρίσι), και στη συνέχεια συνεργάστηκε με τις ομάδες Χορομανία (Αθήνα), Δρώσα Μάζα και Vis Motrix (Θεσ/νίκη). Συνεργάστηκε **ως χορογράφος** με το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Σερρών, το θέατρο της Οδού Κεφαλληνίας, το Κ.Θ.Β.Ε., και τους Φίλους της Όπερας Θεσ/νίκης, στον κινηματογράφο, και **ως βοηθός χορογράφου** με το Χοροθέατρο του Κ.Θ.Β.Ε., στο οποίο εκτελεί και χρέη δασκάλου μπαλέτου της ομάδας από το 2000. Διδάσκει κλασικό μπαλέτο (τεχνική, ανάλυση και μεθοδολογία) και ιστορικούς χορούς στη Θεσσαλονίκη. Από τον Ιούνιο του 2006 είναι **καλλιτεχνικός σύμβουλος** του Χοροθεάτρου του Κ.Θ.Β.Ε..

ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ

(σκηνογράφος)

Σπουδές: Διακόσμηση εσωτερικών χώρων και κόσμημα στη Σχολή Βακαλό. Ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (Εργαστήρι Ν. Κεσανλή). παρακολούθησε, επίσης, το Εργαστήριο Σκηνογραφίας του Γ. Ζιάκα. **Διδάσκει** το μάθημα της σκηνογραφίας στη Σχολή Υποκριτικής του θεάτρου Εμπρός. **Συνεργάστηκε ως σκηνογράφος** με το Θέατρο Τέχνης, το Εθνικό Θέατρο, το Θέατρο Εμπρός, το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Καβά-

λας, με πολλούς θιάσους του ελεύθερου θεάτρου, καθώς και με ομάδες χορού.

Συνεργάστηκε με τους **σκηνοθέτες:**

Τ. Μπαντή, Στ. Λιβαθινό, Ν. Milivojevic, Γ. Μόσχο, Μ. Μαρμαρινό, Τ. Κουλιέβα, Στ. Φασουλή, Κ. Αρβανιτάκη, Θ. Αμπαζή, Γ. Λαζάνη, Δ. Μαυρίκιο, Στ. Τσακίρη, Λ. Βογιατζή, Β. Μαυρομάτη, Ε. Μπόζα και τους **χορογράφους** Χ. Μπανταφούνη και Α. Λύρα. Επιμελήθηκε τα σκηνικά και τα κοστούμια στην ενότητα «Κλεψύδρα» της Τελετής έναρξης της Ολυμπιάδας του 2004.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΥΛΩΝΗΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή «Σύγχρονο Θέατρο Αθήνας», Γ. Κιμούλη. Κ.Σ.Ο.Τ. (Φυτώρια). Παρακολούθησε σειρά μαθημάτων ως υπότροφος του ελληνικού φεστιβάλ με τους Le Coque, Claudio de Maggio και Γ. Ζαμπουλάκη. **Έπαιξε στις παραστάσεις:** *Μπέρντι* (Μπέρντι), *Νεφέλες* (Μαθητής του Σωκράτη, Χορός), *Όρνιθες* (Κινησίας, Χορός), *Υπηρέτης δύο αφεντάδων* (Βαστάζο, Τζουζέπε), *Το ασημόπαπο* (Ασημόπαπο), *Το χρυσό κλειδί* (Σπίθας), *Ο Αρλεκίνος*, *Σφήκες*, *Βίκτωρ-Βικτώρια* (Αστυνόμος), *Le Avventure di Pinocchio* (Πνεύμα), *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* (Ξωτικό, Αρχοντόπουλο), *Εγώ η Αντιγόνη*, *Ντόλλυ!* (Βαρνάβας Τάκερ). Έχει συνεργαστεί, επίσης, με την Ε.Λ.Σ. και με τις ομάδες χορού του Φ. Ευαγγελινού, του Κ. Μαρτίνη, της Α. Λύρα και της Ε. Πήττα. **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Δ. Ποταμίτη, Ν. Κούνδουρο, Θ. Καρακατσάνη, Ε. Καποκάκη, Τ. Χρυσικάκο, Χ. Χριστοφί, Γ. Ιορδανίδη, Θ. Μουμουλίδη, Θ. Δερμάτη, Δ. Γιαννακόπουλο, G. Gregory.

ΚΛΕΙΩ ΔΑΝΑΗ ΟΘΩΝΑΙΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Εθνικού Θεάτρου. Μουσικές σπουδές (διπλωματούχος πιάνου, συναυλίες μουσικής δωματίου, ρεσιτάλ πιάνου). **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** Έξοδος (Μήδεια, σκην. Δ. Λιγνάδης, Μικρή Επίδαυρος), Μήδεια (Χορός, σκην. Ρ. Stein, Φεστιβάλ Επιδαύρου), Η τραγική ιστορία του Δρ. Φάουστους (Καθηγητής α', σκην. Δ. Λιγνάδης, Νέα Σκηνή Εθνικού Θεάτρου), Ηλέκτρα Σοφοκλή (Χορός, σκην. Ε. Θεοδώρου, Νέα Σκηνή Εθνικού Θεάτρου).

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Αθηνών (Γ. Θεοδοσιάδη). Από το 1975, εργάζεται στο Κ.Θ.Β.Ε.. **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Μ. Βολανάκη, Γ. Μιχαηλίδη, Τ. Μουζενίδη, Σπ. Ευαγγελάτο, Π. Χαρίτογλου, Α. Visniewski, Ν. Αρμάο, Ν. Χαραλάμπους, Ε. Γαβριηλίδη, Ε. Βασιλικιώτη, Γ. Θεοδοσιάδη, Β. Νικολαΐδη κ.ά.. Παράλληλα, εργάστηκε και **ως βοηθός σκηνοθέτη**, δίπλα στον Γ. Θεοδοσιάδη και τον Ν. Περέλη. Στον **κινηματογράφο**, συνεργάστηκε με τον Τ. Ψαρρά (Εργοστάσιο, Καραβάν Σαράι, Χρυσός νοικοκύρης) και την Α. Κούτση (Δ. Κατακουζηνός). Συμμετείχε στην **τηλεοπτική σειρά Μακεδονικά παραμύθια** (σκην. Α. Κρυωνά). **Δίδαξε** στη Δραματική Σχολή Παράγκα, στο θεατρικό εργαστήρι Θέσπις, στο θέατρο Οδός, στο ICBS, στο North College, στη ΣΕΛΜΕ και ΣΕΛΔΕ. **Έγραψε** έξι θεατρικά έργα, τα οποία εκδόθηκαν από τον εκδοτικό οίκο ΑΡΙΩΝ.

ΑΣΤΕΡΗΣ ΠΕΛΤΕΚΗΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. Τμήμα Θεάτρου Σχολής Καλών Τεχνών Α.Π.Θ.. Συμμετείχε σε περισσότερες από 20 παραστάσεις του Κ.Θ.Β.Ε.. **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Α. Βουτσινά, Ν. Milivojevic, Γ. Ρήγα, Α. Rethly, Α. Serban, Σ. Χατζάκη, Ε. Θεοδώρου, Μ. Ankiran, Π. Μιχαηλίδη, Γ. Ιορδανίδη κ.ά.. **Συμμετείχε στις τηλεοπτικές σειρές:** Η τελευταία στάση (Γ. Καραπιπερίδης), Το ρουλεμάν (Π. Καρκανεβάτος), Σχεδόν ποτέ (Ν. Περράκης) και στην **κινηματογραφική ταινία Αν μ' αγαπάς** (Χ. Κετικίδης). **Σκηνοθεσίες:** Η νεράιδα του Ζ. Ζιρωντού, Η πόλις του Κ.Π. Καβάφη (στο Κρατικό Ωδείο και στο στούντιο Πλεύσις), Πάμε πρόβα σε κείμενα του Αρκά (στον Δήμο Αμπελοκήπων).

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΕΤΣΑΤΩΔΗ

(βοηθός σκηνοθέτη)

Σπουδές: Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ.. **Ως βοηθός σκηνοθέτη** συνεργάστηκε με το Κ.Θ.Β.Ε. στις παραστάσεις: Το δόντι του εγκλήματος (σκην. Μ. Πάσσαρη), Η μοιρασιά του διαβόλου (σκην. Π. Σεβαστίκογλου), Ήταν όλοι τους παιδιά μου (σκην. Κ. Αρβανιτάκης) και Ιφιγένεια η εν Ταύροις (σκην. Γ. Μιχαηλίδης), καθώς και στις παραστάσεις Χορός μεταμφιεσμένων και Μαγικός αυλός με την Όπερα Θεσσαλονίκης, όπου έχει, επίσης, εργαστεί και **ως οδηγός σκηνής**.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΣΑΡΟΓΛΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Θυμέλη. Σχολή χορού Μπ. Βυτινάρου. Μουσικής (πιάνο). **Συμμετείχε στις παραστάσεις:** Η Μήδεια, Λυσιστράτη, Οι ψευδοεξομολογήσεις, Οι δρόμοι του ουρανού-ιερές μουσικές, καθώς και σε παραστάσεις

χορού (χοροθέατρο Παρουσίες κ.ά.). **Με το Κ.Θ.Β.Ε.:** *Γλυκιά μου Ίρμα, Ηρακλής, Το Κατερινάκι από το Χαϊλμπρόν, Τα ελάφια και οι κατάρες, Τραχίνιες, Αυτοκράτωρ Μιχαήλ, Ουζερί Τσιτσάνης-Παύλου Μελά 22, Ιφιγένεια η εν Ταύροις, Ντόλλυ!* **Σκηνοθεσίες:** *Ο κύκλος με την κιμωλία, Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας, Λυσιστράτη, Ο ελαφοβασιλιάς κ.ά..* **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Β. Μπουντούρη, Δ. Καλό, Α. Ψαλτόπουλο, Ν. Κούνδουρο, Π. Μιχαηλίδη, Α. Serban, Α. Rethly, Μ. Avkiran, Β. Αρδίττη, Β. Νικολαΐδη, Σ. Χατζάκη, Γ. Μιχαηλίδη, Γ. Ιορδανίδη κ.ά.. **Κινηματογράφος:** *Το μήλον της Έριδος κ.ά..*

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΕΪΜΕΝΗΣ (ηθοποιός)
Σπουδές: Δραματική σχολή Εθνικού Θεάτρου (εισήχθη με υποτροφία), με δασκάλους τους: Μ. Αρώνη, Α. Φιλίππιδη, Τ. Λιγνάδη, Ι. Ψαρρά, Ε. Χατζηαργύρη, Μ. Χορς. Το 1987, μετά από ακρόαση, επιλέγεται από τον Μίνω Βολανάκη και προσλαμβάνεται στο **Κ.Θ.Β.Ε.** στο οποίο συμμετείχε σε 40 παραστάσεις. **Κορυφαίο γεγονός** στην πορεία του, αποτελεί η συνεργασία του (έξι έργα) με τον Ανδρέα Βουτσινά, που τον θεωρεί δάσκαλό του και που ελπίζει να φανεί άξιος μαθητής του. Συμμετείχε σε **τηλεοπτικές σειρές** και **κινηματογραφικές ταινίες**. Έχει διδάξει υποκριτική σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, σε δημοτικά και ιδιωτικά θεατρικά εργαστήρια και στη Δραματική Σχολή του Κ.Θ.Β.Ε.. Θεωρεί ξεχωριστή τιμή και ευθύνη, ότι οι συνάδελφοί του τον έχουν εμπιστευθεί, ως μέλος της αντιπροσωπευτικής επιτροπής των ηθοποιών του Κ.Θ.Β.Ε. - Σ.Ε.Η..

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΑΜΣΙΑΡΗΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Πτυχιούχος Παντείου. Έχει ασχοληθεί με το θέατρο, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση και το τραγούδι. **Συνεργάστηκε με τους σκηνοθέτες:** Δ. Μαλαβέτα, Κ. Μάριο, Στ. Φασουλή, Α. Σολομό, Ξ. Καλογεροπούλου, Θ. Μοσχόπουλο, Β. Νικολαΐδη, Σ. Χατζάκη, Ν. Χατζηπαππά, Λ. Βογιατζή, Ν. Καρβέλλα, Κ. Τσιάνο, Γ. Ιορδανίδη, Μ. Βολανάκη, Α. Αντωνίου, Κ. Αρβανιτάκη, G. Gregory. **Συνεργάστηκε με τους συνθέτες:** Υ. Stupel, Γ. Κουρουπό, Μ. Χατζιδάκη, Μ. Τρανουδάκη, Ν. Μαυρούδη, Ν. Καρβέλα, Στ. Κραουνάκη, Ν. Μαμαγκάκη, Μ. Πλέσσα, Θ. Αντωνίου, Μ. Θεοδωράκη, Μ. Χριστοδουλίδη, Δ. Μαραγκόπουλο, Γ. Μπουντουβή, Μ. Γρηγορίου, Γ. Νιάρχο, Ν. Κηπουργό. Συνεργάστηκε επίσης με τη Δ. Στράτου.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΥΡΒΑΝΟΣ

(μουσική επιμέλεια)

Έχει συνεργαστεί στη μουσική επιμέλεια θεατρικών παραστάσεων με τους: Κωνσταντίνο Αρβανιτάκη, Ρούλα Πατεράκη, Θόδωρο Τερζόπουλο, Εύρη Σωφρονιάδου, Άννα Δημητριάδη κ.ά., καθώς και σε ταινίες ντοκιμαντέρ με τον Νίκο Αναγνωστόπουλο.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Κ.Θ.Β.Ε.. **Συνεργάστηκε με το** Θεατρικό Εργαστήρι Θεσσαλονίκης, με τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας, Κομοτηνής, το Θεσσαλικό Θέατρο και με άλλους θιάσους. Τα τελευταία χρόνια ανήκει, στο δυναμικό του **Κ.Θ.Β.Ε.**, όπου συμμετείχε (μεταξύ άλλων) στις παραστάσεις: *Ο γάμος* (σκην. Κ. Τσιάνος), *Γερνάω επιτυχώς*,

Του νεκρού αδερφού, Ουζερί Τσιτσάνης-Παύλου Μελά 22 (σκην. Σ. Χατζάκης), Ηρακλής (σκην. Α. Serban), Ο οίκος του Μπάτλερ (σκην. Γ. Καλαϊτζή), Ηλέκτρα, Όρνιθες (σκην. Α. Βουτσινάς) κ.ά.. Συμμετείχε στο μιούζικαλ *Follow the Fellow who Follows a Dream* (συμπαγωγή του Κ.Θ.Β.Ε. με το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας και την Ε.Λ.Σ.).

ΘΟΔΩΡΟΣ ΣΥΡΙΩΤΗΣ (ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή του Ελεύθερου Θεάτρου (Κ. Χαρατσάρη). **Έχει συνεργαστεί** με το Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο του Μ. Κατράκη, με το Εθνικό Θέατρο επί σειρά ετών, αλλά και με άλλους θιάσους, όπως τον θίασο του Γ. Κωνσταντίνου και τον θίασο της Α. Βουγιουκλάκη. Συμμετείχε σε πολλές **θεατρικές εκπομπές** της Ελληνικής Ραδιοφωνίας, καθώς και σε πολλές κωμικές **τηλεοπτικές σειρές**. **Με το Κ.Θ.Β.Ε.** συνεργάστηκε στα έργα: *Η βαβυλωνία*, *Όταν οι γυναίκες το γλεντούν*, *Ο γενικός γραμματέας*, *Ο συνταγματάρχης πουλί*, *Πλούτος και Σαμιά*. **Συνεργάστηκε, μεταξύ άλλων, με τους σκηνοθέτες:** Α. Μινωτή, Α. Σολομό, Τ. Μουζενίδη, Κ. Μιχαηλίδη, Γ. Σεβαστίκογλου, Σ. Ευαγγελάτο, Ζ. Νταςέν κ.ά..

ΑΛΕΚΟΣ ΣΥΣΣΟΒΙΤΗΣ

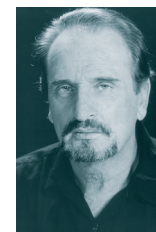
(ηθοποιός)
Ασχολείται με την **υποκριτική** από το 1994. **Θέατρο:** Μπελβεντέρε (Καρλ), *Τούκο-τούκο / η πριγκίπισσα του φεγγαριού της σαύρας*, *Η κυρία με τις καμέλιες* (Αρμάνδρος), *Ο εραστής*, *Τα καινούργια ρούχα του Αυτοκράτορα*, *Το τέλος μιας σχέσης* (Μωρίς Μπέντριξ), *Όλα σε μια νύχτα* (Τρέβορ), *Χείλη κλειστά* (Τζων). **Τηλεόραση:** *Η αίθουσα του θρόνου*, *Είσαι το ταίρι μου*, *Χορεύοντας*

στη σιωπή, *Είσαι πολύ αλήτης τελικά*, *Πες μου ναι*. **Κινηματογράφος:** *Ελεύθερη κατάδυση* του Γ. Πανουσόπουλου, *Προστάτης οικογενείας* και *Θηλυκή εταιρεία* του Ν. Περάκη, *Η αγάπη είναι ελέφαντας* και *Σώσε με* του Στ. Τζίτζη και *Το κυνήγι του λαγού* του Ν. Βεζυργιάννη.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ

(ηθοποιός)

Σπουδές: Δραματική Σχολή Εθνικού Θεάτρου. **Συνεργάστηκε** με το Κ.Θ.Β.Ε., το Εθνικό Θέατρο, το Θέατρο Τέχνης, το Αμφι-θέατρο, το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Λάρισας και με θιάσους του ελεύθερου θεάτρου, όπου έπαιξε κλασικούς και σύγχρονους ρόλους του παγκόσμιου, του αρχαίου ελληνικού και του νεοελληνικού ρεπερτορίου. **Τιμήθηκε** με το βραβείο «Κάτινα Παξινοῦ» για την ερμηνεία του στον *Κάσπαρ* του Π. Χάντκε (1973), και με το έπαθλο «Αιμίλιος Βεάκης» α' ανδρικού ρόλου ως Ετεοκλής στο *Επτά επί Θήβας* του Αισχύλου (1997). Το 1997 **ίδρυσε** την Πολιτιστική Εταιρεία ΕΠΙΛΟΓΗ. Τα τελευταία χρόνια ηγούνταν θιάσου σε παραστάσεις του ελεύθερου θεάτρου. Από το καλοκαίρι του 2004 είναι **Καλλιτεχνικός Διευθυντής** του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος.

Υπεύθυνοι παράστασης

Οδηγός σκηνής

Παύλος Ελευθεριάδης

Μηχανικοί σκηνής

Τάσος Σιώπκας

Νίκος Τσίγκος

Τιμόθεος Τσαμασλίδης

Χειριστής κονσόλας φωτισμών

Σταύρος Στρατίδης

Ηλεκτρολόγος σκηνής

Δημήτρης Μαντζούκας / Στάθης Φρούσσος

Χειριστής κονσόλας ήχου

Αργύρης Παπαγεωργίου

Φροντιστής

Βαγγέλης Κουρούπης

Ενδύτρια

Σμαρώ Κατσαντώνη

Εργάτης σκηνής

Ιάκωβος Αγγελίδης

Κατασκευές σκηνικών & κοστούμιών

Εργαστήρια Κ.Θ.Β.Ε.

Το προσωπικό υποδοχής
του Κ.Θ.Β.Ε. ντύνει η εταιρία

Εισιτήρια για τις παραστάσεις του Κ.Θ.Β.Ε. προ-
πωλούνται -εκτός των ταμείων του θεάτρου-
και σε όλα τα καταστήματα i-stores.
(Τηλ. 801-11-151617)

Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

Δον Κάρλος

του Φρήντριχ Σίλερ

Θεατρική περίοδος 2006-2007

Αριθμός δελτίου 553 (150)

Τμήμα Εκδόσεων και Δημοσίων Σχέσεων Κ.Θ.Β.Ε.

Υπεύθυνη: Ιφιγένεια Ταξοπούλου

Τομέας Εκδόσεων

Επιμέλεια εκδόσεων: Ελπίδα Βιάννη

Επιμέλεια ύλης: Σοφία Ευτυχιάδου

Γραφιστική επιμέλεια: Ελένη Ματζίρη

Φωτογραφίες δοκιμών: Κώστας Αμοιρίδης

Παραγωγή εντύπου: Μ. Διαμαντίδη

Το φωτογραφικό υλικό του προγράμματος προέρχεται από τις πηγές:

1. Τόμας Μαν, *Δοκίμιο για τον Σίλερ*, Ίνδικτος, Αθήνα 2002.
2. Πρόγραμμα της παράστασης *Δον Κάρλος*, στο Gielgud Theatre στο Λονδίνο, 2005.
3. <http://www.brettsinger.com/pics/dc/>
4. <http://www.artcyclopedia.com>
5. Αρχείο Εθνικού Θεάτρου

Μέγας Χορηγός

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
κδβε
ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΝΩΣΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ
www.ntng.gr

Χορηγοί επικοινωνίας

Με την υποστήριξη

κάποια πράγματα είναι κλασικά
κάποια γίνονται.....

ΖΥΘΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1990

90 χρόνια Ντορέ
17 χρόνια Ζύθος

πλ. τσιρογιάννη 7 τηλ: 2310 279010

κατούνη 5 Λαδάδικα τηλ: 2310 540284

f. aster & g. rogers

Όταν γνωρίζεις τα βήματα που οδηγούν στην κορυφή,
δεν διαθέγεις άηθο προορισμό.

Διαμονή 5 αστέρων στο ξενοδοχείο τέχνης & πολυτισμού της Θεσσαλονίκης

Les Lazaristes

A Domotel LUXURY HOTEL

Μέλος του ομίλου

Domotel.
HOSPITALITY MATTERS

A: Κολοκοτρώνη 16 | 56430 Θεσσαλονίκη | T: +30 2310 647400 | F: +30 2310 647484 | E: leslazaristes@domotel.gr

www.domotel.gr

admixe

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

άφησε το δικό σου
σημάδι
στον κόσμο

Γενική Γραμματεία
Νέας Γενιάς

www.neagenia.gr

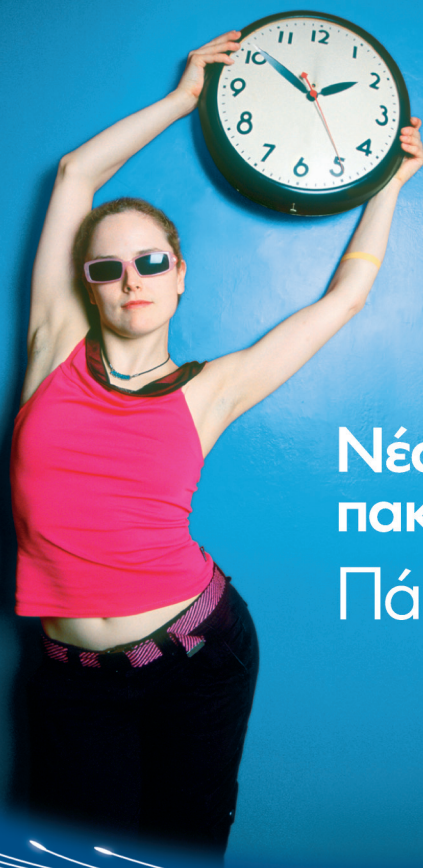
Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Αχαρνών 417, Αθήνα, τηλ.: 210-2599500 Fax: 210-2599507

info@neagenia.gr

Η πιο σταθερή μας σχέση

Νέα οικονομικά πακέτα χρόνου ομιλίας. Πάρτε το χρόνο στα χέρια σας!

Τώρα ο ΟΤΕ φέρνει στο σπίτι νέα οικονομικά πακέτα χρόνου ομιλίας που κάνουν την Ελλάδα μια γειτονιά. Εγγραφείτε σήμερα και μιλήστε αστικά και υπεραστικά σε οποιονδήποτε συνδυασμό, με ενιαία χρέωση ανά λεπτό. Επιλέξτε από τα 4 οικονομικά πακέτα χρόνου ομιλίας, αυτό που σας ταιριάζει και πάρτε το χρόνο στα χέρια σας!

480 λεπτά / 13,80 €

600 λεπτά / 17,00 €

720 λεπτά / 19,50 €

900 λεπτά / 24,00 €

Συμπεριλαμβάνεται ΦΠΑ 19%

Μηνιαίος χρόνος ομιλίας – χρέωση ανά λεπτό. • Ο συνολικός χρόνος ομιλίας ανά δίμηνο είναι ίσος με το διπλάσιο χρόνο του πακέτου που έχετε επιλέξει. • Ο χρόνος ομιλίας που δεν χρησιμοποιήσατε, δεν μεταφέρεται στο επόμενο δίμηνο.

ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙΤΕ ΤΩΡΑ!

Καλέστε στο **134** χωρίς χρέωση

www.ote-shop.gr

Σ Τ Α Θ Ε Ρ Η Τ Η Λ Ε Φ Ω Ν Ι Α & Ε Υ Ρ Υ Ζ Ω Ν Ι Κ Ε Σ Υ Π Η Ρ Ε Σ Ι Ε Σ

Σαμιωτάκης *catering*

Γαμήλιες δεξιώσεις, βαφτίσεις, παιδικά πάρτυ, επαγγελματικά γεύματα
ΛΑΓΥΝΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΗΛ. 23940 71230- ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΟΛΗΣ: ΑΡΤΑΚΗΣ 6 ΤΗΛ.2310 942-032
e-mail: samiotakiscatering@yahoo.gr

OLYMPIC
AIRLINES

Embracing the world

Head Office

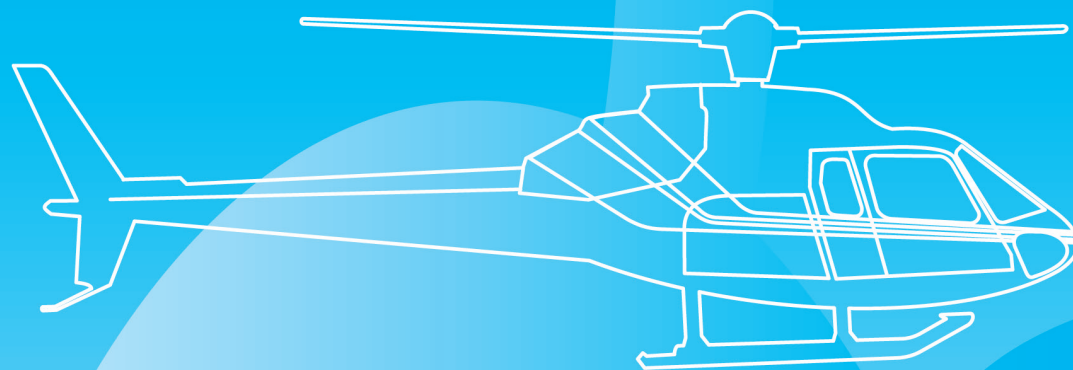
OLYMPIC AIRLINES s.a.

5th Km Spaton - Loutsas Ave. GR 19019 Spata

ATHENS - GREECE

Tel. +30 - 210 - 3569111, Fax. +30 - 210 - 3568925

www.olympicairlines.com

Ελικόπτερα

***Όταν το απρόσιτο γίνεται προσιτό
Όταν το αναγκαίο είναι και επείγον***

Για περισσότερες πληροφορίες και κρατήσεις επικοινωνήστε:
Τηλ.: **210-3565.200, 210-3565.202, 210.3565.203**

Fax : **210.3565.201**

Olympic Airways - Services / Art Studio

Ολοκληρωμένος Κύκλος Αεροπορικών Υπηρεσιών

Olympic Airways - Services / Art Studio

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΠΕΛΑΤΩΝ - HANDLING
ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ - CARGO
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΛΙΚΟΠΤΕΡΑ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΛΟΪΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΛΟΪΑΣ

GALILEO HELLAS S.A.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΑΥΣΙΜΩΝ Α.Ε.

OLYMPIC INTORPLANE COMPANY S.A.

ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΓΩΓΟΥ ΚΑΥΣΙΜΟΥ
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.

Συγγρού 96-100, Αθήνα 117 41 * Τηλ. Κέντρο: 210 3569111 * www.olympic-airways.gr

UpSet!

- Δεν χρειάζεται να βάλετε τα καλά σας
- Κλείστε το κινητό σας κατά τη διάρκεια της παράστασης
- Βυθιστείτε στη θέση σας
- Απολαύστε και χειροκροτήστε

Το θέατρο χρειάζεται κι αυτό τη φροντίδα μας.

- **Θεσσαλονίκη:** Τσιμισκή 48-50, Τσιμισκή 64 (F Sport), Ερμού 14
- **Αθήνα:** Σταδίου 41, Ερμού & Βουλής
- **Βόλος:** Ερμού 164

